

Sterk op eigen wijze, wijs op eigen sterkte

Visiedocument 2008-2011

Wet maatschappelijke ondersteuning en lokaal gezondheidsbeleid

Gemeente Dantumadeel

Inhoudsopgave

Hoofdstuk I: Goed om te weten voor u verder leest	4
1.1. Aanleiding voor de Wmo	4
1.2. Het wettelijk kader in het kort	5
1.3. Verantwoording totstandkoming van beleid	7
Hoofdstuk 2. De Visie	9
2.1. Van 9 prestatievelden naar 6 thema's	9
2.2. De geest van de Wmo, uitgangspunten van de visie	9
2.3. Het beleid in balans	10
Hoofdstuk 3. Planner 2008- 2011	13
3.1. Inleiding	13
Thema 1: Samen leven in dorp en buurt	15
Thema 2: Opgroeien en opvoeden	20
Thema 3: Mantelzorg en vrijwilligers	24
Thema 4: Meedoen gemakkelijker maken	31
Thema 5: Preventie, zorg en opvang	36
Thema 6: Anders te werk	40
Hoofdstuk 4. Organisatie, mensen en middelen	45
4.1. Organisatie	45
4.2. Personeel	45
4.3. Financiën	45
4.4. Communicatie	46
4.5. Monitoring	47
Hoofdstuk 5. Het geheel samengevat en overziend	48
Bijlage 1. Overzicht tussenstations en voorlopige actiepunten	49

Voorwoord

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) heeft tot doel meedoen mogelijk te maken voor iedereen. Voor de meeste mensen is meedoen de gewoonste zaak van de wereld. Voor andere vergt het iets meer om zo gewoon mogelijk mee te kunnen doen in de samenleving. De Wmo richt zich op randvoorwaarden en voorzieningen die meedoen makkelijker maken.

De Wmo richt zich niet alleen op individuele en algemene voorzieningen; meer betrokkenheid op en zorgen voor elkaar moet gezien worden als de hoofddoelstelling van de Wmo. Een niet mis te verstane opgave dus, die veelomvattend en complex is en hier in daar indruist tegen maatschappelijke tendensen. Toch gaan we deze uitdaging aan, omdat het beoogde resultaat zeker ook zijn aantrekkelijke kanten heeft en omdat met name de vergrijzing ook op gemeentelijk niveau niet aan de samenleving voorbij gaat.

In Dantumadeel is er in 2006 voor gekozen om in eerste instantie aan de slag te gaan met meer concrete verplichtingen zoals het inkopen en verstrekken van hulp bij het huishouden en het opzetten van een in eerste instantie smal Wmo-loket. Nu, eind 2007, is de tijd aangebroken om een bredere visie op de Wmo en het lokale gezondheidsbeleid vast te stellen via een beleidsplan 2008-2011.

Verschillende partijen hebben bijgedragen aan de vorming van dit beleidsplan. In het afgelopen jaar is op verscheidende tijdstippen op verscheiden manieren over de Wmo van gedachte gewisseld met burgers en organisaties. Informatie en ideeën daaruit zijn in dit beleidsplan verwerkt. Van belang was dat, onder begeleiding van CMO Partoer, in Noordoost Fries verband¹ gezamenlijk aan het schrijven van het beleidsplan is gewerkt. Het beleidsplan, dat door het bureau Keizers voor de gemeente Veenendaal is ontwikkeld, heeft daarbij model gestaan.

De gezamenlijke aanpak heeft er toe geleid dat in iedere gemeente een inhoudelijk in grote lijnen identiek beleidsplan Wmo wordt gepresenteerd. De beleidsplannen kunnen op die manier de aanzet vormen voor een gezamenlijke aanpak van maatschappelijke ondersteuning in Noordoost Fries verband.

¹ Gemeenten Ameland, Achtkarspelen, Dantumadeel, Dongeradeel, Kollumerland c.a. en Schiermonnikoog.

Hoofdstuk 1: Goed om te weten voor u verder leest

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de achtergrond en de aanleiding van de Wmo. Als eerste wordt de aanleiding van de wet besproken. Daarna wordt de inhoud van de wet kort uiteen gezet. En ten slotte wordt aangegeven hoe dit beleidsplan tot stand is gekomen.

1.1 Aanleiding voor de Wmo

Vergrijzing, ontgroening en vermaatschappelijking van de zorg

De belangrijkste en meest directe aanleidingen voor de Wmo zijn de vergrijzing en de vermaatschappelijking van de zorg². Beide ontwikkelingen leiden tot een hogere zorg- en ondersteuningsvraag. Ontgroening zorgt er voor dat er minder mensen zijn om de zorg en ondersteuning te leveren en te betalen.

Awbz terugbrengen naar zijn oorspronkelijke doel

De Algemene wet bijzondere ziektekosten (Awbz) is oorspronkelijk in het leven geroepen voor onverzekerbare (lees: dure) zorg zoals instituutzorg. Deze zorg wordt bekostigd via een solidariteitssysteem; iedereen betaalt er aan mee via het inkomen. In de loop van de jaren zijn er allerlei voorzieningen onder de Awbz geschoven die strikt genomen niet als onverzekerbare zorg zijn aan te merken. Hulp bij het huishouden is daarvan het meest duidelijke voorbeeld. De Rijksoverheid hoopt, onder meer via de Wmo, dat de Awbz weer wordt teruggebracht naar het oorspronkelijke doel.

Zwakke positie gemeente op snijvlak wonen, zorg en welzijn

De beleidsinzet op terrein van ouderenbeleid is al jaren dat ouderen zo lang mogelijk, zo gewoon mogelijk en zo zelfstandig mogelijk in de samenleving kunnen participeren. De vermaatschappelijking van de zorg beoogt ook dat allerlei 'voorheen instituutbewoners' zo gewoon mogelijk in de samenleving mee moeten kunnen doen. Dat vergt meer dan wonen in een gewoon huis in een gewone wijk; zorg en welzijn moeten zo te werk gaan dat zo gewoon mogelijk deelnemen aan de samenleving mogelijk wordt gemaakt. Dit is geen standaard-aanbod, maar vergt maatwerk per kwetsbare doelgroep: ouderen hebben andere ondersteuning nodig dan mensen met een verstandelijke beperking. Dit vergt nieuwe vormen van samenwerking, onder regie van de gemeente. In dit krachtenveld stond de gemeente tot voor kort beleidsmatig niet sterk. De Wmo moet hier verandering in brengen.

Onbalans in de verzorgingsstaat

In voorbereiding op de Wmo heeft de Rijksoverheid een aantal studies laten verrichten. Deze studies hebben verdieping aangebracht in de aanleiding voor de Wmo. Een paar hoofdlijnen:

De onbalans komt er in een notendop op neer dat de verzorgingsstaat is bedoeld ter bescherming van de kwetsbaren in de samenleving. In de loop van de afgelopen decennia bleek steeds dat een deel van de maatschappij de toegang tot een aantal basisvoorzieningen miste. Vaak waren dit juist de kwetsbare groepen. De logische reflex was dan steeds om de voorzieningen voor iedereen uit te breiden. Het resultaat daarvan

² Vermaatschappelijking staat voor het streven naar een zo groot mogelijke maatschappelijke integratie van voormalige bewoners van instellingen, door hen zo gewoon mogelijk te laten wonen in een dorp of buurt en zo gewoon mogelijk aan het maatschappelijk leven deel te laten nemen.

was dat niet alleen degenen die behoefte hadden aan de voorziening er aanspraak op maakten, maar ook degenen die best zonder zouden kunnen. In de loop van de afgelopen decennia heeft dit geleid tot een gestage uitbreiding van voorzieningengebruik en daarmee gepaard gaande toename van kosten.

De Raad voor de maatschappelijke ontwikkeling, een belangrijk adviesorgaan van de regering, analyseerde drie structurele tekortkomingen van de verzorgingsstaat:

- De verzorgingsstaat kan op tal van punten geen 'nee' zeggen tegen mensen die publieke middelen feitelijk niet nodig hebben.
- Vervolgens blijken, waar formeel wel nee gezegd kan worden, allerlei procedures en criteria te gelden die het niet eenvoudig maken om daadwerkelijk nee te zeggen.
- Tot slot wordt er in onvoldoende mate gebruik gemaakt van de eigen mogelijkheden en initiatieven van burgers.

Bezuiniging en ombuiging

Het antwoord op de toename van de kosten is een aaneenschakeling van afslankoperaties, kaasschaafmethoden en andere bezuinigingen. Het resultaat van de bezuinigingen en ombuigingen waren vooral lagere uitkeringen en (hogere) eigen bijdragen. Dit gebeurde op dezelfde manier als waarop de verzorgingsarrangementen tot stand waren gekomen: voor iedereen gelijk. Hierdoor worden juist de groepen getroffen die de voorzieningen het meest nodig hebben. Steeds werden dus pogingen ondernomen om de criteria aan te scherpen, strenger te keuren, te herkeuren en nieuwe indicatieorganen te scheppen. De grondslag (solidariteit, rechtvaardigheid, diversiteit, kwaliteit, toegankelijkheid) van de verzorgingsstaat staat niet ter discussie en kent nog steeds een groot draagvlak; de wijze waarop er invulling aan wordt gegeven is wel aan herziening toe.

Te ver doorgevoerd gelijkheidsdenken

De oorzaken van de onbalans in de verzorgingsstaat zijn feitelijk terug te voeren op een te ver doorgevoerd gelijkheidsdenken. Door te weinig onderscheid te maken tussen wie het echt nodig heeft en wie het zelf kan, ontstaan tekorten voor de meest kwetsbare groepen.

De overheid als panacee

De vraag naar zorg en ondersteuning neemt niet alleen toe als gevolg van vergrijzing, maar ook door de hogere verwachtingen die in de loop der jaren zijn ontstaan over wat de overheid kan bieden. Dit is het gevolg van een sterk accent op het incasseren van (verzekerde) rechten in ons systeem van langdurige zorg en ondersteuning. Deels ook is dit het gevolg van politieke keuzes: de keuzevrijheid van mensen is omarmd, maar er is te weinig gedaan om tegelijkertijd de eigen verantwoordelijkheid te stimuleren. De Rijksoverheid vindt dat de individualisering van de samenleving onvoldoende gelijke tred heeft gehouden met de noodzaak om mensen en hun maatschappelijke verbanden ook verantwoordelijkheid te laten nemen.

1.2 Het wettelijk kader in het kort

Meedoen

De Wmo komt in de plaats van de Welzijnwet, de Wet voorziening gehandicapten en onderdelen uit de AWBZ (hulp bij het huishouden) en een deel uit de WCPV (Wet Collectieve Preventie Volksgezondheid) namelijk de openbare geestelijke

gezondheidszorg. De Wmo is in zijn opzet een brede participatiewet die tot doel heeft meedoen mogelijk te maken voor iedereen. De individuele verstrekkingen (rolstoelen, vervoersvoorzieningen, woningaanpassingen, hulp bij het huishouden) maken onderdeel uit van de Wmo.

Doelgroep: iedereen

In beginsel hoort iedereen tot de doelgroep van de Wmo. Mensen met een speciale behoefte aan ondersteuning kunnen echter als bijzondere doelgroep worden betiteld. Het gaat hierbij om mensen met verstandelijke, lichamelijke of geestelijke handicap, om ouderen en chronisch zieken, maar ook om vrijwilligers en mantelzorgers.

Lokaal maatwerk

De Wmo geeft gemeenten (binnen een aantal kaders) vrijheid naar eigen inzicht uitvoering te geven aan deze wet en het te voeren beleid af te stemmen op plaatselijke omstandigheden, behoeften en mogelijkheden.

Compensatieplicht

Mensen met een beperking op het gebied van zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie kunnen rekenen op extra ondersteuning. De Wmo verplicht gemeenten om dergelijke beperkingen te compenseren via het verlenen van voorzieningen. Het gaat hierbij om voorzieningen die burgers in staat stellen om:

- a. een huishouden te voeren;
- b. zich te verplaatsen in en om de woning;
- c. zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel;
- d. medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan.

Bij het compenseren staan de ondervonden beperkingen, of te wel de vraag van de burger, centraal. Gemeenten hebben de vrijheid om te bepalen welke type voorziening zij waarvoor wil inzetten. Het beoogde resultaat ligt dus vast (zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie), maar de weg ernaar toe (de voorziening) mag door gemeenten zelf worden ingevuld. Gemeenten kunnen ervoor kiezen de vraag van een individuele burger altijd te beantwoorden via het verlenen van een individuele verstrekking. Maar er kan bijvoorbeeld ook voor worden gekozen om algemene voorzieningen te ontwikkelen om zo de behoefte van burgers aan een individuele verstrekking te verminderen.

Gemeenten mogen bij het compenseren ook rekening houden met de financiële mogelijkheden die iemand heeft om zelf in maatregelen te voorzien.

Negen prestatievelden

Het bieden van maatschappelijke ondersteuning wordt in de Wmo via negen prestatievelden omschreven. Deze prestatievelden zijn:

1. Het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten.
2. Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden.
3. Het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning.
4. Het ondersteunen van mantelzorgers en vrijwilligers.

5. Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem.
6. Het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behoud van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer.
7. Het bieden van maatschappelijke opvang.
8. Het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen.
9. Het bevorderen van verslavingsbeleid

De opdracht

Van gemeenten wordt gevraagd om plannen te ontwikkelen die richting geven het bieden van maatschappelijke ondersteuning. Opdracht is om dit zoveel mogelijk te doen in overleg met cliëntgroepen, burgers en maatschappelijke organisaties. De uitgangspunten van het beleid dienen te worden vastgelegd in één of meerdere beleidsplannen van te hoogste vier jaar.

De beleidsplannen dienen de volgende aspecten te bevatten:

- de doelstellingen voor de negen in de Wmo omschreven prestatievelden
- de acties die ondernomen gaan worden ter uitvoering van samenhangend beleid
- de gewenste resultaten
- de wijze waarop de kwaliteit van de uitvoering wordt gewaarborgd
- de wijze waarop aan burgers keuzevrijheid wordt geboden

Verantwoording

Gemeenten zijn in beginsel alleen aan de eigen burgers verantwoording verschuldigd over het gevoerde beleid. Gemeenten zijn verplicht ieder jaar onderzoek te doen naar de tevredenheid van burgers over de verlening van maatschappelijk ondersteuning, en om de resultaten van dat onderzoek te publiceren. Ook dienen gemeenten ieder jaar een aantal prestatiegegevens aan het Rijk te leveren. Deze gegevens worden gebruikt voor een rapportage waarin de prestaties van gemeenten met elkaar worden vergeleken. De gegevens zullen verder door het Rijk worden gebruikt om, als verantwoordelijke voor het stelsel, zicht te houden op de gang van zaken.

1.3 Verantwoording totstandkoming van beleid

Dit beleidsplan is ontwikkeld samen met de vijf andere Noordoost Friese gemeenten; Achtkarspelen, Ameland, Dongeradeel, Kollumerland ca en Schiermonnikoog. Insteek hierbij is geweest de ontwikkeling van een gezamenlijke visie op maatschappelijke ondersteuning en het lokale gezondheidsbeleid, waarbij ruimte blijft bestaan voor verschillen per gemeente als gevolg van lokale invulling. Ook is ernaar gestreefd om de beleidsplannen van Dantumadeel en Dongeradeel zodanig op elkaar af te stemmen, dat het gezamenlijk uitvoeren van bepaalde taken (Wmo- loket, verlenen van individuele verstrekkingen) daadwerkelijk tot de mogelijkheden behoort.

In het beleidsplan is een koppeling gemaakt tussen het Wmo- beleid en het beleid op het gebied van lokale gezondheidszorg. Hiervoor is gekozen vanwege de verwantschap tussen beide beleidsvelden.

Bij de ontwikkeling van het beleidsplan is op allerlei tijdstippen op verschillende manieren met burgers en organisaties van gedachte gewisseld. Het bezoeken van bijeenkomsten en congressen waren, evenals de notities van belangenorganisaties, een ware inspiratiebron. Ook zijn er, in Nofa- verband, een tweetal interactieve bijeenkomsten georganiseerd waarbij met diverse hier actieve instellingen over de Wmo is gesproken. De ontwikkeling van het beleidsplan heeft verder plaatsgevonden in samenspraak met het Burgerplatform Wmo van de gemeenten Dantumadeel en Dongeradeel. Daartoe is op 2 juli 2007 is een eerste, en op 24 september 2007 een tweede concept van het plan inhoudelijk met het platform besproken. Het uiteindelijke conceptplan (het voorstel) is voor advies aan het platform voorgelegd.

Bij de ontwikkeling van het beleidsplan is gebruik gemaakt van ondersteuning door CMO Partoer. Deze organisatie heeft daarvoor subsidie van de provincie Fryslân ontvangen.

Hoofdstuk 2. Visie

2.1. Van 9 prestatievelden naar 6 thema's

De Wmo onderscheidt, bij het verlenen van maatschappelijke ondersteuning, negen prestatievelden. Er is sprake van een onderlinge samenhang tussen deze prestatievelden. Maar ook van een samenhang met een aantal omliggende beleidsvelden zoals die op het gebied van wonen, werk en inkomen, onderwijs en gezondheidszorg.

Om al deze beleidsvelden beter in samenhang te kunnen benaderen, is in Noordoost Fries verband gekozen voor onderverdeling in thema's. Het gaat om de volgende zes thema's³:

1. Samen leven in buurt en wijk
2. Opgroeien en opvoeden
3. Mantelzorg en vrijwilligers
4. Meedoen gemakkelijker maken
5. Preventie, zorg en opvang
6. Anders te werk

De gemeenten in Noordoost Fryslân achten deze onderverdeling logisch en goed werkbaar. Alle prestatievelden en omliggende beleidsvelden zijn te ordenen onder deze thema's. Meer hierover in hoofdstuk 3.

2.2. De geest van de Wmo, uitgangspunten van de visie

Eigen kracht en medeverantwoordelijkheid als startpunt, de gemeente zorgt voor een vangnet

De Wmo heeft als één van de belangrijkste uitgangspunten de eigen verantwoordelijkheid (het zelf verantwoordelijk zijn) van burgers. Deze eigen verantwoordelijkheid heeft betrekking op de persoon zelf (eigen kracht), maar ook op de zorg van deze persoon voor zijn naaste omgeving (medeverantwoordelijkheid). De Wmo wil de eigen verantwoordelijkheid van burgers versterken, zodat de zelfredzaamheid van de samenleving wordt vergroot.

Eigenlijk moet het vanzelfsprekend worden dat burgers eigen problemen oplossen en dat zij die daartoe niet zelf in staat zijn, een beroep kunnen doen op hulp van mensen uit hun omgeving. Een beroep op de overheid dient pas aan de orde te zijn als een persoon, groepen personen of de samenleving niet in staat is zelf een oplossing voor een probleem te treffen. De gemeente zorgt voor een vangnet voor dergelijke situaties.

Van gelijkheid naar maatwerk

In de huidige samenleving is gelijkheid een begrip. Mensen worden als gelijk beschouwd en willen ook als zodanig worden behandeld. Het streven naar gelijkheid komt ook tot uiting in de manier van ondersteuning van burgers. In de loop van de jaren is er een

³ Deze opzet en onderverdeling is ontwikkeld door Keizers cs, beleid en management, ten behoeve van het beleidsplan van de gemeente Veenendaal.

aanbod van voorzieningen ontwikkeld waar iemand als aan de voorwaarden wordt voldaan 'recht op heeft'.

De Wmo gaat veel meer uit van verschillen tussen mensen. Dit komt bijvoorbeeld tot uiting via het begrip compensatieplicht. Ging de vroegere Wvg uit van een zorgplicht voor bepaalde soorten voorzieningen, de Wmo geeft de plicht beperkingen die iemand ondervindt te compenseren. De vraag van burgers komt hiermee centraal te staan. En die vraag is niet bij iedereen gelijk.

Door uit te gaan van verschillen, dwingt de Wmo tot het toepassen van maatwerk. Dit betekent naast het luisteren naar de vraag van burgers, ook het kijken naar de mogelijkheden en onmogelijkheden van de personen in kwestie.

Klimaatsverandering nodig

Als het slaagt om de samenleving te veranderen naar de geest van de Wmo, dan kan er van een heuse klimaatsverandering worden gesproken. Het gaat om een klimaat van herkenning, erkenning, respect en vertrouwen. Een klimaat dat binding en samenhang bevordert en dat bij iedereen het verantwoordelijkheidsgevoel stimuleert. Een klimaat dat ruimte geeft en burgers en organisaties stimuleert om zelf initiatieven te nemen.

Anders te werk

De Wmo vraagt niet alleen andere dingen te doen, maar ook dingen anders te doen. Anders te werk gaan op basis van een andere rolverdeling. De samenleving is eerst zelf aan zet. Het startpunt vormt de eigen kracht en medeverantwoordelijkheid van burgers. De gemeente stimuleert dit en zorgt voor een vangnet.

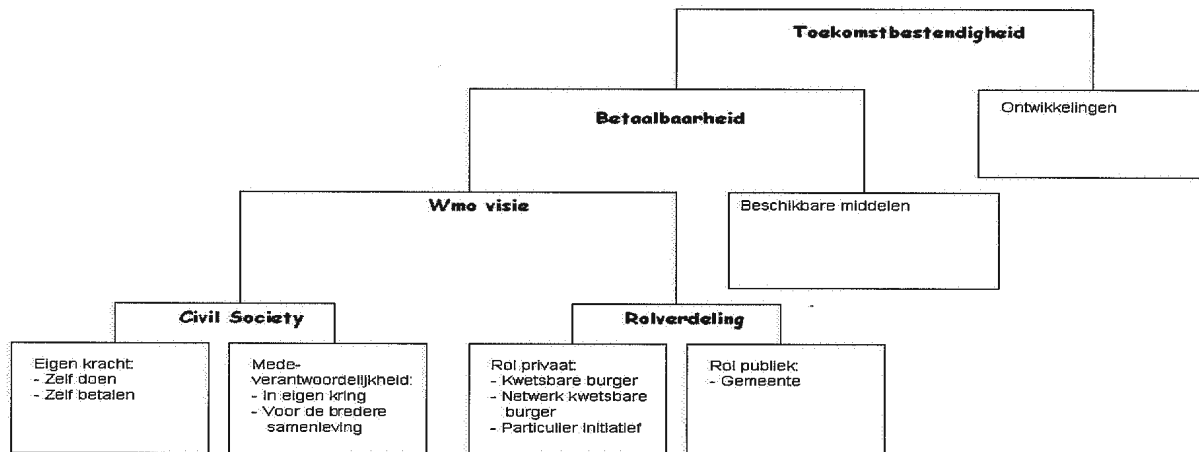
De gemeente heeft een belangrijke rol bij het tot stand brengen van de klimaatsverandering. Om die verandering tot stand te brengen dient de gemeente:

- breder te kijken dan alleen het verlenen van individuele verstrekkingen.
- samenhang aan te brengen in gemeentelijk beleid en de uitvoering daarvan.
- te stimuleren dat de samenleving zoveel mogelijk op eigen kracht tewerk gaat.
- bijzondere initiatieven daartoe vanuit de samenleving aan te moedigen.
- nieuwe vormen van samenwerking te creëren en te stimuleren, ook met het bedrijfsleven.
- kwetsbare groepen of hun vertegenwoordigers te laten meedenken en adviseren over beleidsvoornemens.
- als spelverdeler, coach en aanjager te fungeren.
- eventuele problemen op tijd te signaleren.
- preventief te handelen.
- inclusief beleid (beleid dat voor iedereen passend is, dus ook voor kwetsbare groepen) te ontwikkelen.
- duidelijke, creatieve en daadkrachtige keuzes te maken, die voldoen aan het 'keurmerk' SMART.

2.3. Het beleid in balans

De Noordoost Friese gemeenten streven naar beleid in het kader van de Wmo, dat voldoende in balans is. Dat is makkelijk gezegd, maar een minder eenvoudige opgave. Er zijn namelijk diverse factoren die van invloed zijn op die balans. Factoren die het beleid

dus ook uit balans kunnen brengen. De kapstok voor Wmo-beleid is als het ware een mobiel⁴. Schematisch ziet het er als volgt uit:

Balans 1 “civil society”:

De civil society is de samenleving van burgers en maatschappelijke organisaties (in de brede zin). De Noordoost Friese gemeenten hebben een samenleving voor ogen waarin actief burgerschap samengaat met sociale samenhang. Of te wel *een uitgebalanceerde mix van eigen kracht en medeverantwoordelijkheid*.

De begrippen ‘eigen kracht’ en ‘medeverantwoordelijkheid’ vormen samen het begrip ‘eigen verantwoordelijkheid’. Eigen kracht is wat iedere burger zelf kan doen, kan regelen en zelf kan betalen. Medeverantwoordelijkheid heeft betrekking op de verantwoordelijkheid van de burger voor de samenleving. Dat wat burgers voor elkaar kunnen doen, zowel in de eigen kring als in de bredere samenleving. Bedoeling van de Wmo is om meer gewicht te geven aan de eigen kracht en medeverantwoordelijkheid.

Balans 2 “Rolverdeling”:

Meer nadruk op civil society betekent een andere rolverdeling. De spelers van de civil society hebben ruimte nodig, bijvoorbeeld voor het ontplooiën van initiatieven. De overheid (de gemeente) geeft die ruimte, zodat de civil society kan werken. Waar nodig zal de gemeente de ontplooiing van initiatieven dienen te stimuleren. Het streven is een *uitgebalanceerde rolverdeling: minder overheid, meer civil society*. De samenleving haar verantwoordelijkheid laten nemen waar het kan, maar actie ondernemen en een vangnet bieden waar nodig.

Balans 3 “Wmo Visie”

Een goede verhouding tussen “Civil society” en “Rolverdeling” zijn het fundament voor de visie op de Wmo. Door meer gewicht toe te kennen aan de eigen kracht en medeverantwoordelijkheid, wordt ook de rol van de samenleving gewichtiger. *Het streven naar een goed evenwicht tussen civil society en rolverdeling is het doel van de Wmo.*

⁴ Geïnspireerd op de speelmobiel voor kleine kinderen.

Balans 4 "Betaalbaarheid":

Uiteraard moeten de plannen ook in balans zijn met de beschikbare middelen. Het gaat hierbij om de budgetten voor uitvoering van welzijnstaken, het budget voor uitvoering van de vroegere Wet voorzieningen gehandicapten en de budgetten die in het kader van de Wmo aan het gemeentefonds zijn toegevoegd. Voor al deze budgetten geldt, dat zijn niet zijn geormerkt. Gemeenten hebben dus de vrijheid om de budgetten naar eigen inzicht aan te wenden.

Feit is dat de Wmo een antwoord van het Rijk is op de steeds hoger wordende zorgkosten. Van gemeenten wordt verwacht dat zij de ondersteuning leveren maar de kosten ervan in de hand weten te houden. Het streven naar evenwicht tussen visie en middelen vraagt daarom bijzondere aandacht.

Balans 5 "Toekomstbestendigheid"

De samenleving verandert continu. Met deze veranderingen dient rekening te worden gehouden.

Het is bekend dat Nederland vergrijst. Gevolg zal zijn dat burgers steeds vaker een behoefte aan ondersteuning zullen hebben. Dit zet de betaalbaarheid van het beleid onder druk. Er zal daarom op de vergrijzing moeten worden ingespeeld. De kunst is daarbij om aan de toenemende vraag van burgers te voldoen maar desondanks het beroep op dure vormen van ondersteuning te beperken.

De vergrijzing biedt echter ook weer kansen. Verwacht wordt dat de samenleving straks zal bestaan uit een behoorlijke groep vitale senioren. Ook daar moet op worden ingespeeld. Kunst daarbij is om deze groep senioren te activeren en zich inzetten voor hun omgeving.

De mobiel blijft de komende jaren dus in beweging. Dit zal steeds weer vragen om het zoeken van balans.

Hoofdstuk 3. Planner 2008- 2011

3.1. Inleiding

Iedereen die de visie tot zich neemt, zal beamen dat we de komende jaren, zelfs decennia, voor grote uitdagingen staan. We hebben dus een intensieve reis voor de boeg. De samenleving zal er anders uit gaan zien, in het bijzonder door de vergrijzing. Uit de visie valt af te leiden dat we de komende jaren niet alleen andere dingen gaan doen, maar ook de dingen anders moeten gaan doen. Dat betekent dat we voor een complexe operatie staan die uiteindelijk merkbaar moet worden in een klimaatsverandering.

Onze reis kent een ambitieus en intensief programma. Dit programma is beschreven in dit hoofdstuk. We hopen dat het programma uitnodigt en uitdaagt tot meedoen.

Opzet reisschema

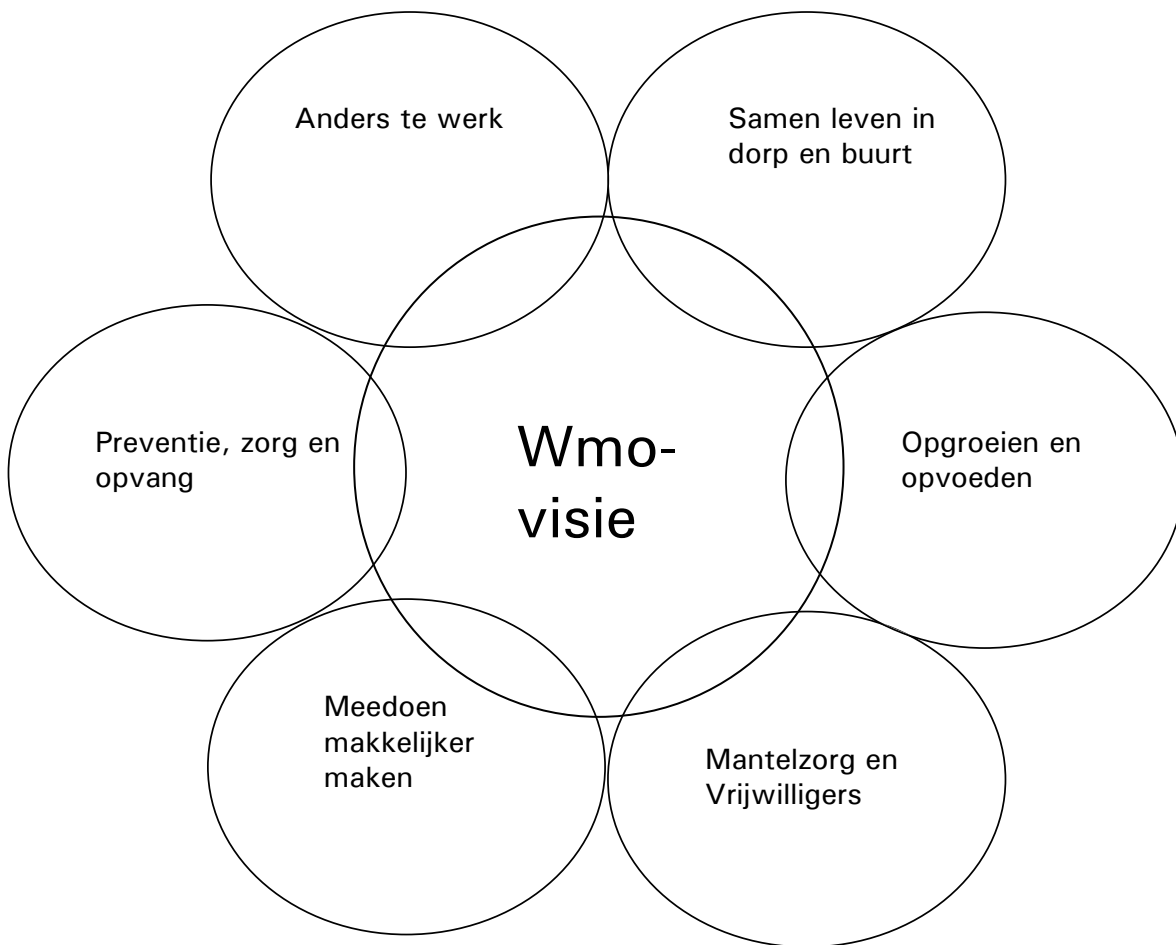
Er is voor gekozen om de negen prestatievelden om te zetten naar een meer werkbare en overzichtelijke indeling in zes thema's:

1. samen leven in dorp en buurt
2. opgroeien en opvoeden
3. mantelzorg en vrijwilligers
4. meedoen gemakkelijker maken
5. preventie, zorg en opvang
6. anders te werk

Het vervolg van dit hoofdstuk gaat in op de thema's. Per thema wordt aangegeven hoe het zich verhoudt tot de Wmo, wat de bestemming is op dat thema, hoe het vertrekpunt is in Dantumadeel en welk tussenstations wij in 2012 willen hebben bereikt.

De realiteit is dat niet alles in één keer kan worden bereikt. Dat moeten we ook niet willen. Grote veranderingen worden niet bewerkstelligd door alles met alles te verbinden en dat tegelijk aan te willen pakken. Meer soelaas biedt het steeds focussen op een aantal speerpunten (tussenstations) en daar de gezamenlijke energie op richten. Als de tussenstations zijn gehaald, kan de energie uitgaan naar het behalen van nieuwe. Gedoseerd en behapbaar te werk gaan, dat is nu de kunst.

In schema ziet het er als volgt uit.

Het Wmo beleid wordt gesymboliseerd als middencirkel. Daarom heen zijn de zes thema's aangegeven. Op al deze thema's bestaat al veel beleid. Doel van dit beleidsplan is niet zozeer om al dat beleid te herzien. Wat wij met dit beleidsplan wel willen bereiken is het aanbrengen van meer samenhang. Samenhang in de lijn van de doelstellingen van de Wmo. Dat aanbrengen van samenhang (middencirkel) zal stap voor stap worden gedaan. De middencirkel zal in de loop van de jaren steeds verder moeten worden uitgebreid.

Thema 1: Samen leven in dorp en buurt

Relatie tussen dit thema en de Wmo

Het bevorderen van sociale samenhang in en de leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten vormt het onderwerp van prestatieveld 1. Het thema "Samen leven in dorp en buurt" behandelt de aspecten die daarmee te maken hebben. Aspecten zoals de vitaliteit van mensen en dorpen, het stimuleren van initiatief en participatie, en het ontwikkelen/bevordering van eigen verantwoordelijkheid.

Ook aspecten die te maken hebben met ruimtelijke ordening, zoals de gebouwde omgeving en de inrichting daarvan, zijn echter randvoorwaarden om goed samen te kunnen leven in dorp en buurt. Hetzelfde kan worden gezegd van sociale veiligheid. Het thema "Samen leven in dorp en buurt" wordt daarom bewust breder getrokken dan prestatieveld 1.

Op een goede manier samen leven in dorp en buurt vormt de basis van de Wmo. Het gaat uit van burgers die zich verantwoordelijk voelen voor zichzelf en de ander (eigen kracht en medeverantwoordelijkheid). Het gaat uit van burgers en groepen burgers die in eerste instantie zelfstandig dan wel gezamenlijk trachten een oplossing te zoeken voor een probleem, en in tweede instantie een beroep doen op ondersteuning van de gemeente.

Echt samen leven in dorp en buurt ontstaat zeker niet alleen als gevolg van inzet van overheid en professionele organisaties. Echt samen leven staat of valt vooral met de inzet van bewoners. Dantumadeel wil die bewoners stimuleren samen te leven. Dit betekent enerzijds werken aan een bewustwordingsproces in de gehele samenleving, aan de andere kant betekent het ook het bieden van mogelijkheden daadwerkelijk samen te leven⁵.

Bestemming

In 2012 zijn wij tevreden als:

- Inwoners, organisaties en bedrijfsleven zijn actief betrokken bij hun gezamenlijke woon-, werk- en leefomgeving. Samen zijn ze trots op "hun dorp" en promoten dat.
- Mensen in buurten en dorpen zijn actief betrokken bij elkaar. Dat geldt wederzijds voor zowel de oorspronkelijke bevolking alsook voor de nieuw inkomende bewoners.
- Inwoners ervaren hun dorp en buurten als schoon, veilig en leefbaar.
- Instellingen beantwoorden de vraag van buurtbewoners met een "oplossing op maat", dat wil zeggen "vraaggestuurd", in plaats van met een algemeen aanbod.
- Voorzieningen zijn voor zoveel mogelijk mensen in het dorp bereikbaar en toegankelijk.
- De beleidsplannen en programma's die betrekking hebben op dit thema zijn geharmoniseerd.

⁵ Het thema staat daarmee niet helemaal op zichzelf, maar heeft duidelijke verbindingen met andere thema's.

Vertrekpunt

Sociale kwaliteit en vitaliteit

De sociale kwaliteit van een dorp of buurt wordt bepaald door vier dimensies: 1) elkaar kennen, 2) prettig met elkaar omgaan, 3) gezelligheid en saamhorigheid en 4) je thuis voelen tussen de andere bewoners.

De onderlinge betrokkenheid wordt door de inwoners van Dantumadeel met een 6.7 gewaardeerd. Ruim 36 procent van de inwoners waardeert dit aspect met een cijfer hoger dan een 7. Ruim vier procent met een cijfer lager dan een vijf⁶.

Dantumadeel heeft zich, via het programma Dantumadeel⁷ voor elkaar, tot doel gesteld de sociale samenhang te versterken. De plannen richten zich op het versterken van de sociale en culturele infrastructuur (nieuwbouw / verbouw dorpshuizen, planvorming rond multifunctionele centra) en sport. Maar ook op het stimuleren van sociaal cultureel werk via het verlenen van subsidie aan dorpsbelangen en organisaties die activiteiten organiseren.

Participatie van burgers

Dantumadeel kent een breed maatschappelijk middenveld van verenigingen, belangengroepen en kerkelijke gemeenschappen waarin vele vrijwilligers actief zijn. Van de inwoners van Dantumadeel verricht zo'n 51 procent vrijwilligerswerk⁸. Zij doen dit voornamelijk voor de buurt, voor een sportvereniging, het dorp, de kerk of de school. Door vrijwilligers en organisaties die met vrijwilligers werken kan bij de vrijwilligerscentrale van de Stichting Welzijn Dantumadeel een beroep worden gedaan op ondersteuning.

Dantumadeel heeft zich, via het programma Dantumadeel voor elkaar, tot doel gesteld te streven naar een maximale participatie van inwoners. Deze plannen richten zich ondermeer op het stimuleren van vrijwilligerswerk via het project Bijspringer.

Leefbaarheid en sociale veiligheid

Het overgrote deel van de inwoners voelt zich gelukkig in de gemeente Dantumadeel. Zij waarderen dit aspect met het cijfer 7,5. De leefbaarheid wordt met een cijfer 7,2 gewaardeerd⁹.

Wat nauw samen hangt met leefbaarheid, is het gevoel van veiligheid bij inwoners. Dantumadeel heeft zich, via het programma Veiligheid Voorop, tot doel gesteld dat gevoel van veiligheid in de eigen woon en leefomgeving te vergroten. Doelstellingen daarbij zijn onder meer: het beperken van alcohol en drugsgebruik en het beperken van jeugdoverlast.

⁶ Onderzoek Klanttevredenheid gemeente Dantumadeel, Instituut Service Management, november 2004

⁷ Genoemde programma's zijn de vastgestelde raadsprogramma's 2008-2011

⁸ Onderzoek Klanttevredenheid gemeente Dantumadeel, Instituut Service Management, november 2004

⁹ Idem

Interactie tussen verschillende leeftijdsgroepen

Er lijkt landelijk een trend gaande dat mensen van verschillende leeftijden steeds minder gezamenlijk optrekken. Jongeren lijken zich steeds meer op elkaar richten. Bij ouderen is eenzelfde trend waarneembaar.

Eenzaamheid

Ongeveer 43% van de inwoners van Dantumadeel van 19 jaar en ouder voelt zich eenzaam¹⁰. Bij 65-plus-ers is het percentage net iets hoger dan bij mensen die jonger zijn. De situatie in Dantumadeel verschilt hierin niet wezenlijk van die in de rest van Fryslân.

Eenzaamheid kan de keerzijde zijn van het langer zelfstandig wonen. Ouderen zijn dikwijls minder mobiel, wat een beletsel kan vormen bij het onderhouden van sociale contacten. Het risico te vervallen in eenzaamheid is bij deze groep mensen daarom groter.

Beschikbaarheid voorzieningen in de dorpen

De beschikbaarheid van voorzieningen wordt door inwoners van Dantumadeel met een 7,2 gewaardeerd¹¹. Ten aanzien van de beschikbaarheid van zorgvoorzieningen is dit cijfer 6,7.

De gemeente heeft zich, via de programma's Dantumadeel voor elkaar en Zorgzaam Dantumadeel, tot doel gesteld het aanbod van voorzieningen op peil te houden.

Vermaatschappelijking

De vermaatschappelijking van de zorg is een landelijke trend. Als gevolg van deze trend wonen mensen met een verstandelijke of geestelijke handicap steeds vaker in een gewoon huis in een gewone wijk in plaats van in een instelling. De ervaring leert dat het een andere benadering vraagt om deze groep mensen zo gewoon mogelijk mee te laten doen.

Tussenstations

Wat moet er gebeuren om in 2012 te spreken van verbetering?

Betrokkenheid bij elkaar in het dorp verhogen

Om te bereiken dat mensen naar elkaar omzien, is het allereerst nodig dat mensen elkaar kennen. Mensen die elkaar kennen zijn eerder geneigd de ander hulp aan te bieden of de ander een beroep te doen. Door mensen in de dorpen elkaar te laten ontmoeten, leren mensen elkaar kennen, en kan de onderlinge betrokkenheid worden verhoogd.

Als mensen elkaar ontmoeten dan kan dat ook gevoelens van eenzaamheid voorkomen of doen verminderen. Bij een hogere onderlinge betrokkenheid wordt een (dreigende) vereenzaming bovendien eerder worden opgemerkt.

¹⁰ Gegevens GGD Fryslân verzameld via gezondheidsenquête 2005 / 2006

¹¹ Onderzoek Klanttevredenheid gemeente Dantumadeel, Instituut Service Management, november 2004

In Dantumadeel is ingezet op het verhogen van betrokkenheid via het verlenen van subsidies aan organisaties (dorpsbelangen, verenigingen, commissies) die in de dorpen activiteiten organiseren. Deze lijn dient te worden voortgezet.

De Stichting Welzijn Dantumadeel organiseert op dit moment verschillende activiteiten voor ouderen uit de gehele gemeente. Om de betrokkenheid van alle mensen (verschillende leeftijdsgroepen) in de dorpen te verhogen, kan de stichting ook actieve rol gaan spelen bij het organiseren in een dorp van activiteiten voor iedereen. Tijdens dergelijke activiteiten dienen verschillende groepen dorpsgenoten elkaar (beter) te leren kennen en eventueel te worden gestimuleerd in het helpen van elkaar.

De gemeente stimuleert dat bijzondere doelgroepen, zoals mensen met een geestelijke of lichamelijke handicap maar mensen uit de pardonregeling, bij dorpsactiviteiten worden betrokken.

Versterkte sociale infrastructuur

Een goede sociale infrastructuur biedt mensen de mogelijkheid en een plek om elkaar te ontmoeten. Door Dantumadeel wordt al ingezet op het versterken van die infrastructuur. Deze lijn dient te worden voortgezet. Bij het versterken van de sociale infrastructuur speelt de gemeente een duidelijke rol als regisseur. Door meerdere partijen bij planvorming (van bijvoorbeeld multifunctionele centra) te betrekken, kan de sociale infrastructuur verder worden versterkt.

Koesteren van het verenigingsleven

De rol van het verenigingsleven is van onschatbare waarde voor het samen leven in dorp en buurt. Het biedt mensen de kans om elkaar te leren kennen en scheidt saamhorigheid. Het verenigingsleven dient daarom te worden gekoesterd. Dit betekent ondermeer het waarderen van de bij het verenigingsleven betrokken vrijwilligers (zie ook thema 3). Maar ook het zijn van een soepele overheid (zie ook thema 6).

Bewegen tot sport

Sport is een prachtig middel om binnen de Wmo meerdere doelen te bereiken. Sport is allereerst een manier om de gezondheid van mensen te bevorderen.

Ook draagt sport bij aan de geestelijke en lichamelijke ontwikkeling van kinderen. Via sport leren kinderen namelijk grenzen van zichzelf en van anderen kennen, en leren zij samen te werken. Verder komen mensen via sport in contact met elkaar. Door gezamenlijk te sporten leren mensen elkaar kennen en raken zij betrokken bij elkaar.

Om het sporten te stimuleren, is het hebben van een goed aanbod van sportvoorzieningen van belang. De gemeente biedt ruimte om, vanuit de samenleving, initiatieven daarvoor te laten ontstaan. Waar mogelijk worden de initiatieven door de gemeente ondersteund.

Maatschappelijke stages en werkervaringsplaatsen op dorpsniveau

Maatschappelijke stages bieden leerlingen van het voortgezet onderwijs een vorm van buitenschools leren, ten behoeve van hun persoonlijke ontwikkeling. Een werkervaringsplaats is een middel om uitkeringsgerechtigden werkervaring op te laten doen.

Maatschappelijke stages en werkervaringsplaatsen kunnen prima op dorpsniveau worden ingevuld. Leerlingen of uitkeringsgerechtigden kunnen bijvoorbeeld meehelpen bij de organisatie van een dorpsactiviteit en activiteiten in een dorps- of buurthuis begeleiden. Door het doen van dergelijke vrijwilligersactiviteiten maken zij actief kennis met allerlei aspecten van de samenleving. Hierdoor wordt positief bijgedragen aan het vergroten van hun maatschappelijke betrokkenheid en wordt actief burgerschap gestimuleerd.

Kleinschalige dorpsprojecten op maat

Verbinding tussen verschillende groepen mensen leggen lukt makkelijker in het klein dan in het groot. Door kleinschaligheid is het ook makkelijker om maatwerk te leveren. Om maatwerk te kunnen leveren dient echter ook zicht te bestaan op de behoefte (de vraag).

De komende jaren dient te worden ingezet op het stimuleren van kleinschalige dorpsprojecten die duidelijk inspelen op een behoefte. Er kan hierbij bijvoorbeeld worden gedacht aan het opzetten van burenhulpprojecten. Ideeën voor projecten waar behoefte aan is kunnen worden geput uit de verschillende dorpsvisies.

Meer inzet burgers voor een schone, leefbare en veilige buurt

Op dit moment werken vooral gemeente, woningcorporaties en welzijnsinstellingen samen om de problemen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid aan te pakken. Naast de inzet van gemeente en professionele instellingen, is het nodig dat ook burgers energie steken in een schone, veilige en leefbare wijk. Initiatieven daartoe moeten worden gestimuleerd. Initiatiefrijke bewoners moeten laagdrempelig toegang hebben tot faciliteiten die door professionals worden aangeboden.

Verwelkomende omgeving

Mensen met een handicap hebben aangepaste huizen nodig, maar ook een omgeving waarin zij 'uit de voeten' kunnen. Bij de inrichting van dorpen, buurten en straten dient zoveel mogelijk rekening te worden gehouden met de wensen en behoeften van deze bijzondere doelgroep. Om dat te kunnen doen, zullen de wensen en behoeften allereerst in kaart moeten worden gebracht.

Thema 2: Opgroeien en opvoeden

Relatie tussen dit thema en de Wmo

Het thema "Opgroeien en opvoeden" heeft allereerst betrekking op prestatieveld 2 ¹².

Met de komst van de Wmo is de welzijnswet komen te vervallen. De verantwoordelijkheden die de gemeente onder de welzijnswet had ten aanzien van jeugd, zoals het beleid t.a.v. peuterspeelzalen, valt nu ook onder de Wmo. Dat geldt ook voor vrijetijdsvoorzieningen (speeltuinen etc) en activiteiten voor de jeugd.

Prestatieveld 2 van de WMO is een "preventie prestatieveld". Het is gericht op het voorkomen van problematiek waarmee jeugdigen te maken kunnen krijgen, zoals gezondheidsproblemen en verslavingsproblematiek. Naar ons idee wordt het jeugdbeleid daarmee teveel benaderd vanuit een risico- of probleemgericht denken. Het gevaar wat daarin schuilt, is een verdringing van algemeen, positief jeugdbeleid.

Omdat het jeugdbeleid meer is dan de aanpak van opvoed- en opgroeirisico's en problemen, hebben wij gekozen voor een bredere benadering van jeugd via een thema "opgroeien en opvoeding".

Bij dit thema staat het kind centraal. Het mag niet tussen wal en schip vallen, en dient de mogelijkheid te krijgen zich goed te ontwikkelen. Het thema streeft naar goede zorg en welzijnsvoorzieningen voor de jeugd, maar ook versterking van het preventief jeugdbeleid zodat voorkomen wordt dat kinderen jeugdzorg nodig hebben. Het ligt, zoals afgesproken in het werkplan Nofa-jeugd, in de bedoeling de komende jaren te komen tot een centrum voor Jeugd en Gezin.

Uiteraard kunnen ook andere thema's betrekking hebben op kinderen.

Bestemming

In 2012 zijn wij tevreden als:

- Jeugd zo probleemloos mogelijk op kan groeien
- Er voldoende inzicht is in jeugdproblematiek en er voldoende ondersteuning is om de weerbaarheid van jongeren en opvoedingscompetentie van ouders te vergroten
- Jeugd gebruik maakt van de mogelijkheden die de samenleving biedt om de eigen kracht te ontwikkelen en die te versterken
- Jeugd en jongeren al vroeg bewust zijn van het feit dat ze deel uit maken van de samenleving en daarin medeverantwoordelijkheid dragen
- Ouders en gezinnen goed toegerust zijn voor hun verantwoordelijke opvoedingstaak
- We beschikken over een Centrum voor Jeugd en Gezin

¹² Op preventiegerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden.

Vertrekpunt

Om jeugd zo probleemloos mogelijk op te laten groeien, is er al een uitgebreid en netwerk van voorzieningen aanwezig zoals het consultatiebureau, verloskundigen, kraamzorg, peuterspeelzaal, kinderopvang, school en allerlei vormen van vrijetijdsbesteding voor jeugd en jongeren. Verder heeft Dantumadeel in de afgelopen jaren bewust geïnvesteerd in zorgnetwerken die problemen vroegtijdig moeten signaleren en zo moeten voorkomen dat jongeren of gezinnen ontsporen.

Het thema opgroeien en opvoeden heeft raakvlakken met de diverse raadsprogramma's. Via deze raadsprogramma's zijn al diverse streefbeelden geformuleerd en zijn er doelstellingen en acties benoemd die betrekking hebben op dit thema. Zo wordt er, via het programma Dantumadeel voor elkaar, naar gestreefd de jeugd ruimte te geven voor vrijetijdsbesteding en jeugdsport te stimuleren. In 2008 wordt daarom gestart¹³ met het project Buurt, Onderwijs en Sport (BOS) waarbij het ontwikkelen van een actieve leefstijl centraal staat.

De jeugd wordt eveneens via het programma Dantumadeel voor elkaar 'serieus genomen'. Dit komt tot uiting komt via de jeugdraad en het jongerenwerk.

Dantumadeel streeft via het programma Leven lang leren naar het vergroten van de ontwikkelingskansen voor kinderen van 0 tot 6 jaar en het verminderen van leerachterstanden bij kinderen van 6 tot 23 jaar. Dit moet onder andere worden gerealiseerd via zorgnetwerken, het verbeteren van taalontwikkeling, deskundigheidsbevordering van leidsters kinderopvang / peuterspeelzalen, en het terugdringen van voortijdig schoolverlaten. Verder wordt, via het programma Leven lang leren gestreefd naar het vergroten van de weerbaarheid van leerlingen op de basisschool (via projecten op school) en naar het vergroten van zelfontplooiing van alle inwoners.

Via het programma Zorgzaam Dantumadeel wordt gestreefd naar het verbeteren van het welbevinden van inwoners. Ook streeft Dantumadeel er via dit programma naar extra zorg te geven aan geregistreerde risicokinderen. Dantumadeel richt zich daarbij op een afname van het beroep op jeugdzorg via vroege signalering, preventie en het stimuleren van andere vormen van ondersteuning.

Toch zijn er op dit moment enkele knelpunten te benoemen:

Bij vrijetijdsbesteding:

- Binnen het verenigingsleven is een terugloop van het aantal jeugdige vrijwilligers te bemerken.
- De cultuur van de jongeren van 12 tot 23 jaar laat zich moeizaam vangen in voorzieningen en activiteiten die voor hen worden ontwikkeld.

Bij opvoeden:

- Het aanbod voor ondersteuning bij de opvoeding is voor ouders niet altijd inzichtelijk. Ouders weten niet altijd waar zij met hun vraag terecht kunnen.
- Er zijn ouders die mogelijke problemen voor zichzelf houden en die het lang lukt om extra zorg te vermijden.

¹³ Samen met de andere Nofa- gemeenten en Tytsjerksteradiel

- Er zijn ouders die zich niet betrokken voelen bij wat de kinderen buitenhuis meemaken (onderwijs, kinderopvang, vrije tijdsbesteding). De aansluiting tussen deze gezinnen en de voorzieningen verloopt niet goed. Dit komt vaker voor bij ouders van een lagere sociaal-economische klasse.
- Problemen in de opvoeding komen zelden alleen.

Als er wat mis dreigt te gaan:

- Opvoeders, jeugdigen en professionals weten nog niet altijd met welke vraag ze waar terecht kunnen.
- Gezinnen uit een lagere sociaal-economische klasse met problemen komen vaak later in beeld. Zij vragen minder snel om hulp of advies. In sommige situaties blijkt dat er eerder ingegrepen had kunnen worden.
- De coördinatie van zorg is onvoldoende ontwikkeld, vraagt in sommige situaties erg veel energie van werkers, en kan beter. Dit geldt met name als er sprake is van diverse problemen binnen één gezin.

Tussenstations

Wat moet er gebeuren om in 2012 te spreken van verbetering?

Een goed functionerend aanbod van vrijetijdsvoorzieningen.

Het is niet eenvoudig om het aanbod van vrijetijdsvoorzieningen voor jongeren aan te laten sluiten bij de behoefte van deze groep daaraan. Dit geldt vooral voor jongeren van 12 tot 23 jaar. Mode en trends zijn bij dergelijke jongeren in hoge mate aan verandering onderhevig.

Vrijetijdsvoorzieningen draaien voor een groot deel op vrijwilligers. De uitdaging is om jongeren daar in te betrekken. Zij weten wat er onder leeftijdsgenoten leeft. Bovendien raken jongeren bij de rest van de samenleving betrokken. Zo raken zij op jongere leeftijd vertrouwd met begrippen als eigen kracht en medeverantwoordelijkheid.

Vroege signalering van problemen.

Vroege hulp is beter dan later zware hulp. Als problemen bij jongeren en gezinnen met kinderen niet vroeg worden opgepakt, kunnen die later uitgroeien tot grotere problemen. Overlast en criminaliteit kan dan bijvoorbeeld het gevolg zijn.

Nadat een knelpunt is gesignaleerd, is het belangrijk de betrokkenen te informeren over oplossingen op maat en hen te stimuleren die oplossingen te realiseren. Het inschakelen van zwaardere vormen van hulpverlening is pas in tweede instantie aan de orde.

Het vroeg signaleren blijft prioriteit houden in Dantumadeel. De netwerken die daartoe zijn opgebouwd worden waar nodig uitgebreid en/of geperfectioneerd. Een Centrum voor Jeugd en Gezin wordt bij voorkeur in Nofa-verband opgezet.

Maatwerk hulp voor multiprobleemgezinnen.

Hulpinstanties dienen samen te werken, vooral als er sprake is van samenloop van meerdere problemen. Dit vraagt, naast de wil tot samenwerking, om een goede coördinatie. Samenwerking op het terrein van jeugd en opvoeding is momenteel sterk in ontwikkeling maar blijft een punt van aandacht.

Weten waar je moet zijn met vragen

Voor opvoeders, jeugdigen en professionals die vragen hebben of hulp kunnen gebruiken, is het van belang te weten waar ze moeten zijn. Ondersteuning dient laagdrempelig toegankelijk te zijn; voor de meeste mensen toch al een hele stap om hulp te vragen. Een Centrum voor Jeugd en Gezin wordt bij voorkeur in Nofa-verband opgezet.

Maatschappelijke stages

Vrijwilligerswerk maakt in het voortgezet onderwijs verplicht deel uit van het onderwijsprogramma. Door het doen van dergelijke activiteiten maken leerlingen actief kennis met allerlei aspecten van de samenleving. De maatschappelijke betrokkenheid van veelal jonge inwoners wordt daardoor vergroot en het actief burgerschap gestimuleerd. Mede omdat de meeste scholen regionaal georiënteerd zijn, verdient het de voorkeur het doen van vrijwilligerswerk (in de zorg en bij verenigingen) in Nofa-verband te stimuleren.

Vrije tijd: ontdekken wat je leuk vindt en waar je goed in bent

Het ontwikkelen van een actieve leefstijl en het bieden van mogelijkheden om te sporten. Dat zijn speerpunten van het BOS- project waarmee Dantumadeel in 2008 start. Het belang van sport in de opvoeding van kinderen is groot. Via sport leert men grenzen van zichzelf en van anderen kennen. Bovendien wordt via sport het vermogen tot samenwerking bevorderd, wordt bijgedragen aan een gezonde lichamelijke en geestelijke ontwikkeling.

Thema 3: Mantelzorg en vrijwilligers

Relatie tussen dit thema en de Wmo

Het thema mantelzorg en vrijwilligers heeft een directe link met prestatieveld 4 van de Wmo¹⁴.

Hiernaast heeft vrijwilligerswerk in de brede zin van het woord een relatie met prestatieveld 1¹⁵ en met prestatieveld 5¹⁶.

Bij mantelzorg en het vrijwilligers hebben wij het over het volgende:

Mantelzorg:

Zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt gegeven aan een hulpbehoevende, waarbij de zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de directe sociale relatie tussen de hulpverlener en de hulpbehoevende oudere, zieke of gehandicapte.

Mantelzorger:

Een mantelzorger is iemand die meer dan 8 uur per week zorg/hulp verleent en dit voor drie maanden of meer doet. De verlening van de zorg/hulp kan op verschillende plaatsen gebeuren (meestal thuis, maar ook in het ziekenhuis of in een verzorgings- of verpleeghuis, etc.).

Vrijwillige inzet c.q. vrijwilligerswerk:

Vrijwillige inzet heeft betrekking op alle verschillende manieren waarop burgers zich individueel of in georganiseerd verband, onbetaald en op eigen initiatief inzetten voor de gemeenschap/samenleving in brede zin.

Duidelijk is dat mantelzorg en vrijwilligerswerk belangrijke aspecten zijn binnen de Wmo. Het heeft direct betrekking op zorg, inzet voor naasten, leefbaarheid en sociale samenhang in dorpen. Mantelzorgers maar ook vrijwilligers nemen hun verantwoordelijkheid voor mensen uit hun directe omgeving en verminderen daarmee het beroep op voorzieningen van de overheid. Daarnaast zijn de vrijwilligers onmisbaar voor de bemensing van diverse besturen (sportverenigingen, dorpsbelangen, kerken, scholen etc.) en de organisatie van evenementen. Zij worden daarom ook wel het 'cement van de samenleving' genoemd.

Mantelzorg- en vrijwilligerswerk zijn pijlers waar de samenleving in belangrijke mate op moet gaan rusten. Zij verdienen daarom bijzondere aandacht. Burgers dienen gemotiveerd te zijn zich op één of andere manier in te zetten voor de samenleving en mensen uit hun directe omgeving. Het doen van mantelzorg- en/of vrijwilligerswerk dient door de betrokkene zelf aan de ene kant als vanzelfsprekend te worden ervaren. Maar zij dienen zich ook gewaardeerd te voelen voor het werk dat zij verrichten.

¹⁴ prestatieveld 4: het ondersteunen van mantelzorgers daar onder begrepen steun bij het vinden van adequate oplossingen indien zij hun taken tijdelijk niet kunnen waarnemen, alsmede het ondersteunen van vrijwilligers.

¹⁵ prestatieveld 1: het bevorderen van de sociale samenhang in en de leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten

¹⁶ prestatieveld 5: het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem.

Bestemming

In 2012 zijn wij tevreden als:

- Er zoveel mogelijk mensen bereid zijn vrijwilligerswerk te doen
- Mantelzorgers en vrijwilligers zich gewaardeerd en gesteund voelen in hun werk
- Er voldoende en passende ondersteuning is voor vrijwilligers en mantelzorgers
- Vrijwilligers en mantelzorgers deze ondersteuning ook weten te vinden

Vertrekpunt

Vrijwilligerswerk en vrijwilligersondersteuning

Iets meer dan de helft (51 procent) van de inwoners van Dantumadeel verricht vrijwilligerswerk¹⁷. Zij doen dit voornamelijk voor de buurt, voor een sportvereniging, het dorp, de kerk of de school. Vrijwilligers en organisaties die met vrijwilligers werken kunnen bij de vrijwilligerscentrale van de Stichting Welzijn Dantumadeel een beroep doen op ondersteuning.

Uit onderzoek van de provincie Fryslân blijkt dat het aantal mensen dat als vrijwilliger actief is, de laatste jaren ongeveer gelijk is gebleven¹⁸. Van de vrijwilligers die de provincie telde is 35% ouder dan 55 jaar, 54% tussen de 25 en 55 jaar, en 11% jonger dan 25.

Van de organisaties (verenigingen, kerken etc) die de provincie benaderde, gaf de helft aan (enige) moeite te hebben met het werven van vrijwilligers en tweederde met het vinden van nieuwe bestuursleden.

Een trend die door de provincie werd waargenomen, is de toenemende behoefte aan andere soorten vrijwilligerswerk. Het gaat hierbij om kortdurende taken, vrijwilligers die flexibel kunnen worden ingezet, en vrijwilligerswerk dat goed aansluit bij de belevingswereld van jongeren.

Het beleid van de gemeente Dantumadeel is al gericht op het stimuleren van vrijwilligerswerk. Dit wordt op dit moment onder meer gedaan door de vrijwilligerscentrale van de Stichting Welzijn Dantumadeel financieel te ondersteunen. Ook worden inwoners, via het project de Bijspringer¹⁹, direct benaderd vrijwilligerswerk te gaan doen. Verder zijn er met de Stichting Welzijn Dantumadeel afspraken gemaakt over het inzetten van uitkeringsgerechtigden in het kader van sociale activering. Dantumadeel spreekt haar waardering uit voor het vrijwilligerswerk via uitreiking van de titel 'vrijwilliger van het jaar'.

Mantelzorg en mantelzorgondersteuning

Uit gegevens van GGD Fryslân blijkt, dat 14% van de inwoners van Dantumadeel tussen 19 en 65 jaar mantelzorger is²⁰. Van de inwoners van 65 jaar en ouder is dat 10%.

Omgerekend in aantallen gaat het hierbij om iets minder dan 1900 inwoners.

¹⁷ Onderzoek Klanttevredenheid gemeente Dantumadeel, Instituut Service Management, november 2004

¹⁸ Onderzoek Vrijwilligers in beeld, provincie Fryslân, juli 2006

¹⁹ Het project is een experiment. De manier van werken wordt gaande het experiment nog aangepast.

²⁰ Gezondheidsenquête, GGD Fryslân, 2005/2006

Het percentage inwoners van Dantumadeel dat als mantelzorger actief is, ligt iets lager dan het Friese gemiddelde. Uit de gegevens van de GGD blijkt dat in Fryslân 16% van de inwoners tussen 19 en 65 jaar, en 12% van de inwoners van 65 jaar en ouder mantelzorger is.

Mantelzorgers kunnen op dit moment voor ondersteuning een beroep doen op het Steunpunt Mantelzorg van de Stichting Welzijn Dantumadeel. Via dit punt wordt getracht mantelzorgers met elkaar in contact te brengen, hen informatieve, praktische en emotionele steun te bieden, en te zorgen voor belangenbehartiging.

De steunpunten voor mantelzorg in Fryslân kunnen op hun beurt voor informatie, advies en ondersteuning een beroep doen op Cozorg²¹. Cozorg ontvangt daarvoor een vergoeding van centrumgemeente Leeuwarden. In 2007 ontvangt Leeuwarden nog middelen voor cliëntondersteuning van het Rijk. Vanaf 2008 vormen die middelen echter onderdeel van het Wmo budget van alle gemeenten. Van gemeenten wordt dan verwacht dat zij op lokaal niveau (verdere) invulling geven aan de ondersteuning van mantelzorgers.

Uit informatie van Cozorg²² blijkt, dat herkenning en erkenning van het begrip mantelzorg nog de nodige aandacht verdient. Het gaat hierbij om herkenning van het begrip bij de mantelzorgers zelf (veel mantelzorgers realiseren zich niet dat de manier waarop zij zich voor iemand inzetten mantelzorg wordt genoemd), maar ook om herkenning en erkenning bij zorg en welzijnsinstellingen en de rest van de samenleving. Herkenning en erkenning is nodig, bijvoorbeeld om een ondersteuningaanbod effectief te kunnen laten zijn.

Uit onderzoek van Cozorg en Delphion in Zuidwest Fryslân blijkt 37% van de mantelzorgers hun inzet als belastend ervaren. Het gaat hierbij waarschijnlijk relatief vaak om mensen die een zieke partner verzorgen. Van de mantelzorgers die hun inzet als belastend ervaren geeft 14% aan bang te zijn voor de toekomst (wat gebeurd er als ik er niet meer ben), 14% behoefte te hebben aan tijd voor zichzelf, 12% een tekort aan tijd te hebben, en 10 % moeite te hebben voorzieningen te krijgen vanwege regels en administratieve drukte.

Uit het onderzoek in Zuidwest Fryslân blijkt verder dat van alle mantelzorgers:

- 40% behoefte heeft aan informatie over financiële regelingen en mogelijkheden voor vergoedingen
- 35% behoefte heeft aan praktische hulp (schoonmaken, vervoer, het doen van boodschappen, hulp bij administratie etc)
- 33% graag aanspraak wil kunnen maken op een vergoeding voor onkosten (reiskosten, oppaskosten etc)
- 25% behoefte heeft aan hulp bij de verzorging en verpleging
- 20% behoefte heeft aan emotionele hulp (contact met lotgenoten, iemand om mee te praten, professionele hulp)
- 20% behoefte heeft aan materiële hulp (hulpmiddelen etc).

²¹ Dit geldt ook voor organisaties voor vrijwillige thuishulp.

²² Cozorg, samen met de stichting Delphion, in Zuidwest Fryslân onderzoek verricht naar mantelzorg. De uitkomsten van dat onderzoek zijn verwoord in het rapport Maatwerk in de mantelzorg (2005). Ook heeft Cozorg 12 rondetafelgesprekken georganiseerd met mantelzorgers in Noord Fryslân. Naar aanleiding daarvan is de notitie Mantelzorgers aan het woord (2007) verschenen.

In het visiedocument Wmo-loket Dantumadeel en Dongeradeel wordt aangegeven, dat het Wmo loket ook 'het loket voor mantelzorgers' dient te zijn. Mantelzorgers moeten terecht kunnen bij dat loket voor informatie, advies en ondersteuning²³. Tot doel is gesteld, dit gedurende 2007 en 2008 te realiseren. Het loket is op dit moment al in staat mantelzorgers over diverse onderwerpen van informatie en advies te voorzien.

Tussenstations

Wat moet er gebeuren om in 2012 te spreken van verbetering?

Waardering voor mantelzorg en vrijwilligerswerk.

Het ondersteunen van mantelzorg en vrijwilligerswerk start bij een daadwerkelijke waardering daarvan. Dit kan via het expliciet uitspreken van die waardering via het uitreiken van een titel als 'vrijwilliger van het jaar' zoals dat nu gebeurt voor het vrijwilligerswerk. Maar het laten voelen van waardering, bijvoorbeeld in de dagelijkse contacten met mantelzorgers en vrijwilligers, is minstens zo belangrijk. Dit betekent onder meer oog hebben voor degene die als mantelzorger of vrijwilliger actief is, oog hebben voor de omstandigheden waarin zij dat doen, en oor hebben problemen waarmee zij worden geconfronteerd.

Inwoners die zich inzetten als vrijwilliger en/of mantelzorger dienen in 2012 het gevoel te hebben daarvoor gewaardeerd te worden. Om dat te bereiken dienen er, samen met vrijwilligers, mantelzorgers en organisaties, concrete plannen te worden ontwikkeld.

Ondersteuning van vrijwilligers en organisaties

De Stichting Welzijn Dantumadeel heeft op dit moment een vrijwilligerscentrale waarbij vrijwilligers en organisaties terecht kunnen voor informatie, advies en ondersteuning. Er dient te worden onderzocht of de ondersteuning die op deze wijze wordt geboden verbeterd kan worden. Aandachtspunten hierbij zijn: de naamsbekendheid van de centrale, het bij elkaar brengen van vraag en aanbod en het zoeken van regionale samenwerking (bij voorkeur in Nofa-verband).

De gemeente ondersteunt vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties waar mogelijk. Door de gemeente wordt de komende jaren een handboek voor vrijwilligersorganisaties ontwikkeld (naar Zwols model) die vrijwilligers en organisaties de weg wijst in het 'oerwoud' van relevante vergunningen en procedures.

Het stimuleren van vrijwilligerswerk

Het doen van vrijwilligerswerk wordt op dit moment al gestimuleerd (project de Bijspringer, sociale activering bijstandsgerechtigden). Er dient echter continue oog te worden gehouden voor manieren om het doen van vrijwilligerswerk verder te stimuleren. Initiatieven daarvoor kunnen zijn:

- Stimuleren van maatschappelijke stages;
Vrijwilligerswerk maakt in het voortgezet onderwijs verplicht deel uit van het onderwijsprogramma. Door het doen van dergelijke activiteiten maken leerlingen actief kennis met allerlei aspecten van de samenleving. De maatschappelijke betrokkenheid

²³ Voor wat betreft ondersteuning vormt het WMO-loket de toegang tot, en biedt het hulp bij het verkrijgen van feitelijke ondersteuning. Het is niet de bedoeling dat de feitelijke ondersteuning, zoals emotionele en praktische hulp, door het loket wordt gegeven.

van veelal jonge inwoners wordt daardoor vergroot en het actief burgerschap gestimuleerd. Mede omdat de meeste scholen regionaal georiënteerd zijn, verdient het de voorkeur het doen van vrijwilligerswerk (in de zorg en bij verenigingen) in Nofa-verband te stimuleren.

- Het aanhalen van contacten met vrijwilligersorganisaties;
Diverse vrijwilligersorganisaties, zoals kerken, hebben vrijwilligers beschikbaar die voor Wmo- doeleinden kunnen worden ingezet. Van deze vrijwilligers kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt om burgers van informatie, advies en ondersteuning te voorzien.
- Het inschakelen van de zilveren kracht;
De vergrijzing van Nederland biedt ook mogelijkheden. Het aantal 55+ verdubbelt de komende jaren. Over de hele linie is deze generatie beduidend welgestelder, hoger opgeleid en gezonder dan voorgaande generaties senioren. Bovendien is nog meetellen voor velen van hen belangrijk.
Op deze ontwikkeling dient, onder meer door de vrijwilligerscentrale, adequaat te worden ingespeeld. De 'zilveren kracht' is goud waard.
- Flexibilisering van vrijwilligerswerk;
Steeds meer mensen verrichten betaalde arbeid. Uit onderzoek van de provincie²⁴ blijkt, dat mede daardoor behoefte is ontstaan aan flexibiliteit in het vrijwilligerswerk. Een steeds grotere groep mensen wil zich niet meer als vrijwilliger voor langere periode aan een organisatie binden, maar wel kortdurend en projectmatig. Bij het zoeken van vrijwilligers (door de vrijwilligerscentrale en via het project De Bijspringer) dient daar op te worden ingespeeld.
Overigens zijn er in Nederland een aantal pilots geweest rondom dit thema. Daaruit bleek dat meer flexibilisering niet zondermeer leidt tot meer vrijwilligers.
- Stimuleren en ondersteunen van burgerinitiatieven
In de samenleving ontstaan dikwijls (spontaan) leuke ideeën voor projecten. Burgers die goede initiatieven nemen, dienen zich daarin gesteund te voelen door de gemeente. Vragen van dergelijke burgers dienen daarom positief te worden benaderd. De geboden ondersteuning hoeft lang niet altijd financiële ondersteuning te zijn. Het kan ook gaan om het beschikbaar stellen van materiaal en menskracht, of het soepel verlenen van benodigde vergunningen. Burgers die merken dat hun initiatief wordt gewaardeerd, zijn eerder geneigd in de toekomst opnieuw initiatieven te ontplooiën.
- Stimuleren van maatschappelijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid van bedrijven;
Bij maatschappelijk verantwoord ondernemen (duurzaam ondernemen) heeft een bedrijf aandacht voor de normen en waarden van dat bedrijf, de maatschappelijke verantwoordelijkheid van het bedrijf (de manier waarop het bedrijf kernactiviteiten uitvoert en de verantwoordelijkheid die het daarbij neemt ten aanzien van het milieu en de sociale context), en de maatschappelijke betrokkenheid van het bedrijf (de manier waarop het bedrijf iets teruggeeft aan de samenleving). De bedrijven in Dantumadeel kunnen via projecten worden gestimuleerd in hun maatschappelijke betrokkenheid en het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Voorbeeld van een project is een bouwbedrijf dat samen met jongeren een hangplek vorm geeft.

²⁴ Onderzoek Vrijwilligers in beeld, provincie Fryslân, juli 2006

Ontwikkelen van een ondersteuningaanbod voor mantelzorgers

Uit het onderzoek van Cozorg en Delphion in Zuidwest Fryslân blijkt, dat een behoorlijk deel van de mantelzorgers behoefte heeft aan ondersteuning. De vorm van de gewenste ondersteuning varieert van praktische, materiële en financiële hulp tot emotionele hulp en behoefte aan informatie.

In de komende jaren dient een ondersteuningsaanbod te worden ontwikkeld die inspeelt op de vraag van mantelzorgers in Dantumadeel. Om dat te doen zal er meer dan nu zicht moeten worden gekregen op de mantelzorger in Dantumadeel (wat voor mensen zijn het, hoeveel zijn het etc) en op hun behoefte aan ondersteuning en het nu al aanwezige aanbod. Het één en ander zal projectmatig moeten worden opgestart, waarbij samenwerking wordt gezocht met partijen uit het veld en andere gemeenten in Noordoost Fryslân.

Het bereiken van de mantelzorger

Het ontwikkelen van een goed ondersteuningsaanbod heeft geen nut als het niet lukt mantelzorgers te bereiken.

Door Dantumadeel is er voor gekozen het Wmo-loket de plaats te laten zijn waar mantelzorger terecht kunnen voor informatie, advies en ondersteuning²⁵. Het ontwikkelen van het loket tot een loket met die functie zal in 2008 verder gestalte krijgen.

Uit informatie van Cozorg blijkt dat veel mantelzorgers zichzelf niet als mantelzorger herkennen. Hieraan dient de nodige aandacht te worden besteed. Door het Wmo-loket dient, als onderdeel van het communicatieplan, te worden getracht het bewustwordingsproces van mantelzorgers verder te ontwikkelen. Ook moet het aspect mantelzorg (de vraag van de mantelzorger), in het loket en bij de indicatiestelling, standaard een onderdeel van de vraagverheldering gaan vormen. Concreet betekent dit, dat bij iedere vraag wordt nagegaan of er die situatie een mantelzorger actief is. Als die er is, dan bij voorkeur ook de mantelzorger gevraagd naar zijn of haar ervaringen en betrokken bij het gezamenlijk zoeken naar een oplossing voor een probleem.

Informele zorgnetwerken

Eén van de onderzoeken binnen het landelijk pilotproject 'Dragers van de Wmo' richt zich op het versterken van informele zorgnetwerken op wijk- en dorpsniveau. Het bestaan of opbouwen van een informeel netwerk rond een persoon wordt hierbij beschouwd als een belangrijk factor bij de zelfredzaamheid van mensen. Het idee is dat als een burger een beroep kan doen op mensen uit de eigen woonomgeving, er in mindere mate professionele instellingen hoeven te worden ingeschakeld.

In een samenleving waar burgers uitgaan van eigen kracht en medeverantwoordelijkheid, zullen (als vanzelf) informele zorgnetwerken ontstaan. Burgers hebben in die samenleving oog voor elkaar, en zijn bereid elkaar te helpen. Mensen kennen elkaar, voelen zich betrokken bij elkaar en leven daadwerkelijk samen. Kortom er bestaat een duidelijk relatie tussen het laten ontstaan van informele netwerken en thema 1 "Samen leven in dorp en buurt".

Burgers en organisaties die deelnemer zijn van een informeel netwerk, moeten kunnen rekenen op ondersteuning. Als zij tegen grenzen aanlopen, moeten zij terug kunnen vallen

²⁵ zie noot 23.

op een steunpunt (voor bijvoorbeeld mantelzorg of vrijwilligers) of het Wmo- loket. Daar moeten met vragen terecht kunnen, ondersteuning kunnen verkrijgen, en geholpen worden bij het vinden van een oplossing voor problemen.

Thema 4: Meedoen gemakkelijker maken

Relatie tussen dit thema en de Wmo

Het thema “Meedoen gemakkelijker maken” beslaat het prestatievelden 3²⁶, het prestatieveld 5²⁷, en het prestatieveld 6²⁸. Het thema heeft daarmee betrekking op het mee laten doen van bijzondere groepen aan de samenleving.

Meedoen is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Burgers met lichamelijke en/of geestelijke beperking en chronisch zieken worden dikwijls belemmerd op normale wijze mee te doen aan de samenleving. Dit kunnen bijvoorbeeld belemmeringen zijn bij het zelfstandig wonen, maar ook belemmeringen bij het leggen van contacten met anderen.

Het thema “Meedoen gemakkelijker maken” gaat over het verminderen van belemmeringen. Ook bij dit thema staat de eigen kracht en medeverantwoordelijkheid van burgers centraal. Wanneer belemmeringen op eigen kracht of door een beroep te doen op anderen kunnen worden verminderd, dan heeft dat de voorkeur. Het zelf of samen met anderen oplossen van een probleem wordt door Dantumadeel gemakkelijker gemaakt, onder meer door goede informatie te geven en door contact tot stand te laten komen tussen mensen met een vraag en het aanbod van vrijwilligers. In situaties waarbij een beroep op eigen kracht en medeverantwoordelijkheid onvoldoende tot het verminderen van belemmeringen leidt, zorgt Dantumadeel voor een individuele oplossing op maat (het vangnet).

Bestemming

In 2012 zijn wij tevreden als:

- Als de burgers met diverse hulpvragen terecht kunnen in een breed en hoogwaardig Wmo- loket.
- Als burgers het Wmo- loket weten te vinden en het loket de spil vormt van de verlening van maatschappelijke ondersteuning.
- Als de behoefte aan en de vraag naar individuele voorzieningen, door de sterkere eigen kracht en medeverantwoordelijkheid, beheersbaar is gebleven.
- Als er een aanbod van algemene voorzieningen is, die meedoen bevordert en de behoefte aan / vraag naar individuele voorzieningen beheersbaar houdt.
- Als er een goed samenwerkend signaleringsnetwerk is ontstaan, bestaande uit het Wmo- loket, cliëntondersteuners, welzijnsorganisaties en vrijwilligersorganisaties.
- Als aan individuele burgers toegewezen voorzieningen eenvoudig en snel worden verstrekt.
- Als zoveel mogelijk mensen kunnen blijven wonen in hun dorp of buurt, ook als er ondersteuning of zorg nodig is.

²⁶ prestatieveld 3: het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning

²⁷ prestatieveld 5: het bevorderen deelname maatschappelijk verkeer en het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem

²⁸ prestatieveld 6: het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behouden en het bevorderen van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijke verkeer

Vertrekpunt

In de (korte) voorbereidingsperiode voorafgaande aan het inwerking treden van de Wmo, is door Dantumadeel voornamelijk ingezet op dit thema. Het resultaat daarvan is het bestaan sinds 1 januari 2007 van een “Wmo- loket Dantumadeel en Dongeradeel”. Ook is er in de voorbereidingsperiode nieuw verstrekkingenbeleid (beleid m.b.t voorzieningen aan individuele burgers) ontwikkeld, wat per 1 januari 2007 is ingegaan.

Informatie, advies en cliëntondersteuning

In december 2006 hebben de gemeenteraden van beide gemeenten het “Visiedocument Wmo- loket Dantumadeel en Dongeradeel” vastgesteld. Deze vaststelling vormde formeel het startsein voor de realisatie van gezamenlijk loket voor informatie, advies en ondersteuning op het gebied van zorg, welzijn en aangepast wonen.

Zoals gepland is er per 1 januari 2007 gestart met het openstellen van een loket waar informatie en advies kan worden verkregen voornamelijk over diensten en voorzieningen die door de gemeente zelf worden aangeboden. Bedoeling is echter, dat het dienstenaanbod in de loop van 2007 en 2008 verder wordt uitgebreid. Eind 2008 dient het Wmo- loket zo hét punt in de gemeenten te zijn, waar informatie, advies en ondersteuning kan worden verkregen met betrekking tot een verscheidenheid aan onderwerpen op het gebied van zorg, welzijn en aangepast wonen, en wat tevens toegang geeft tot diensten en voorzieningen die daaraan zijn verbonden²⁹.

Compensatieplicht

De Wmo schrijft voor dat gemeenten regels voor het verlenen van voorzieningen aan individuele burgers vastleggen in een verordening. Het gaat hierbij om voorzieningen die beperkingen dienen te compenseren bij: het voeren van een huishouden, het verplaatsen in en om de woning, het lokaal verplaatsen per vervoermiddel en het ontmoeten van medemensen.

De gemeente Dantumadeel heeft de regels die van toepassing zijn op de verlening van voorzieningen aan individuele burgers opgenomen in de Verordening individuele voorzieningen maatschappelijke ondersteuning gemeente Dantumadeel³⁰.

De compensatieplicht, het moeten compenseren van (bepaalde) negatieve gevolgen van een beperking, is een nieuw begrip. Gedachte is dat gemeenten dát compenseren, wat iemand tekort komt om zo gewoon mogelijk mee te kunnen doen in de samenleving. Het begrip gaat daarmee uit van verschillen tussen mensen en het verschillend zijn van hun vraag om ondersteuning. Door invoering van de compensatieplicht, is de vraag van burgers centraal komen te staan en wordt nu meer (dan voorheen) maatwerk geleverd.

Eigen kracht en medeverantwoordelijkheid

Via het verstrekkingenbeleid biedt de gemeente Dantumadeel individuele burgers een vangnet voor als zij, of de personen uit hun omgeving, niet of slechts deels in staat zijn zelf een oplossing te treffen voor een probleem.

²⁹ Zie Visiedocument WMO loket Dantumadeel en Dongeradeel (december 2006)

³⁰ Die verordening is op 26 september 2006 door de gemeenteraad van Dantumadeel vastgesteld. De verordening is door het college van aanvullende regels voorzien. Die aanvullende regels zijn opgenomen in het Verstrekkingenboek individuele voorzieningen maatschappelijke ondersteuning gemeente Dantumadeel en het Besluit maatschappelijke ondersteuning gemeente Dantumadeel.

Het verlenen van voorzieningen aan individuele burgers kost meestal geld. Individuele burgers mogen dikwijls is staat worden geacht bij te dragen in die kosten. De gemeente Dantumadeel heeft er voor gekozen om in dergelijke situaties, binnen het redelijke en binnen de grenzen die de wet stelt, een financiële bijdrage van de betreffende burger te vragen.

Wonen-zorg-welzijn

Ook Dantumadeel wordt geconfronteerd met de gevolgen van de vermaatschappelijking van de zorg (extramuralisering). Mensen blijven langer zelfstandig wonen dan voorheen. Ook zijn er her en der woonvormen ontstaan, waar mensen wonen die vanwege een handicap anders in een instelling zouden hebben verbleven

Mensen met een buitengewone hulpvraag, die buiten een instelling willen (blijven) wonen, zijn echter vaak aangewezen op een afgestemd aanbod van zorg en welzijn en een bepaald soort woning. Voor deze mensen, of de personen / instanties die hen begeleiden, is het nu dikwijls een hele opgave om tot een afgestemd ondersteuningsaanbod te komen. Het vraagt om maatwerk via zogenaamde woon/zorg/welzijnarrangementen. Het aanbod is daar lang niet altijd op afgestemd. Verwacht wordt dat de vraag naar dergelijke arrangementen in de toekomst alleen maar toenemen.

Arbeidsmarktprobleem in de zorg

Als gevolg van de vergrijzing en de vermaatschappelijking van de zorg wordt op termijn veel werkgelegenheid in zorg, welzijn en ondersteuning verwacht. Diezelfde vergrijzing zorgt echter ook voor een toekomstige krapte op de arbeidsmarkt. Hier moet op worden geanticipeerd.

Tussenstations

Wat moet er gebeuren om in 2012 te spreken van verbetering?

Het Wmo- loket, spil van de Wmo

Het Wmo- loket Dantumadeel en Dongeradeel dient zich, overeenkomstig het Visiedocument Wmo- loket, gedurende 2008 verder te ontwikkelen tot een hoogwaardig loket voor zorg, welzijn en aangepast wonen. Het loket moet zo de spil gaan vormen van de verlening van maatschappelijke ondersteuning.

Een samenwerkend signaleringsnetwerk.

De Wmo is ontstaan vanuit de gedachte dat de zelfredzaamheid van de samenleving in de loop van de jaren is afgenomen. De individualisering van de maatschappij wordt vaak als één van de oorzaken hiervan genoemd. Burgers gaan steeds vaker als individu door het leven, niet of slechts in beperkte mate 'behorende' tot een sociaal netwerk. Gedachte van de Wmo is, dat door deze individualisering, de burger vaker een beroep doet op de overheid. De Wmo wil tegengas geven aan deze individualisering.

De maatschappij is echter te veel veranderd om terug te keren naar oude tijden. Gezinnen zijn kleiner geworden, volwassen geworden kinderen wonen minder vaak bij ouders in de buurt, en gezinnen bestaan nu vaker uit tweeverdieners. Ook door de ontkerkelijking beschikken burgers dikwijls niet meer over het omvangrijke sociale netwerk waaruit

kerkelijke gemeenschappen vroeger bestonden. Omdat dergelijke processen gaande zijn, zullen gemeenten een alternatief voor de weggefallen sociale netwerk moeten bieden.

Het alternatief is een samenwerkend signaleringsnetwerk wat onder meer bestaat uit de Wmo- loketten van de gemeenten, cliëntondersteuners, diverse welzijnsorganisaties en vrijwilligersorganisaties. Dit alternatieve netwerk merkt op als burgers in problemen zijn geraakt of dreigen te raken, maar zorgt er ook voor dat burgers worden geholpen. Het kan hierbij gaan om allerlei problemen op het gebied van zorg, welzijn en aangepast wonen, zoals eenzaamheid, problemen met de zelfredzaamheid, maar ook verborgen armoede.

Een goed aanbod van algemene voorzieningen

Regel bij het verlenen van voorzieningen aan burgers is, dat algemene voorzieningen voor gaan op individuele voorzieningen.

Algemene voorzieningen zijn voorzieningen waarvan meerdere burgers profijt hebben. Een bekend voorbeeld hiervan zijn de pools in verzorgingstehuizen, waarbij bewoners over een aantal scootmobielen of rolstoelen beschikken voor gezamenlijk gebruik. Bij algemene voorzieningen kan echter ook aan andere zaken worden gedacht. Het gaat ook om zaken als voor gehandicapten toegankelijk openbaar vervoer, hulpmiddelen om de toegankelijkheid van openbare gebouwen te vergroten (zoals een hellingbaan), en maatregelen om de doorgankelijkheid op straat te verhogen (zoals opritjes in het trottoir).

Een goed aanbod van algemene voorzieningen doet bij meerdere mensen de behoefte aan individuele voorzieningen verminderen. Uitdaging voor de komende jaren is een dergelijk aanbod te realiseren. Het aanbod zal moeten worden afgestemd op de vraag van burgers, waarbij kosten (kosten van de algemene voorziening) en baten (profijt voor burgers en de besparing op individuele verstrekkingen) tegen elkaar moeten worden afgewogen.

Het ontwikkelen van algemene voorzieningen hoeft niet altijd ten laste te komen van het Wmo- budget. Vaak is er ook financiering vanuit andere budgetten mogelijk. Het Wmo- budget kan dan eventueel worden gebruikt voor het bekostigen van meerkosten van de voorziening.

Een vangnet op maat voor individuele situaties

Er zal altijd een groep burgers zijn die op het gebruik van individuele voorzieningen is aangewezen. Er dient continu naar te worden gestreefd het verkrijgen van noodzakelijke voorzieningen voor die groep zo eenvoudig mogelijk te houden. Het één en ander betekent onder andere het voorkomen van onnodige handelingen en bureaucratie. Het belang van de cliënt bij een snelle verstrekking van een noodzakelijke voorziening dient centraal te staan. Het streven is een eenvoudige, snelle en doeltreffende verlening van individuele voorzieningen.

Wonen in de dorpen mogelijk maken

Dorpen zijn vitaler en levendiger als er sprake is van een grote diversiteit aan bewoners. Als jong en oud samen een dorp bewonen, en daar een hechte gemeenschap vormen, dan worden kwetsbare groepen eerder door de eigen omgeving opgevangen.

Om het wonen in dorpen voor de kwetsbare groepen mogelijk te maken, dient er een goed aanbod van woningen, zorg en welzijn te zijn. Ook dient de omgeving (inrichting van

straten etc) daarvoor geschikt te zijn. In de komende jaren dient op het realiseren van die aspecten te worden ingezet. Onderzocht dient te worden waaraan behoefte bestaan in de dorpen. Waar nodig dient het aanbod van woningen, zorg- en de welzijnsvoorzieningen te worden aangepast zodat er meer samenhang ontstaat.

Ook dient te worden ingezet op het laten ontstaan van zorgarrangementen in verschillende dorpen voor mensen met een speciale zorgvraag. Voor het laten ontstaan van dergelijke arrangementen is het nodig dat zorgaanbieders met elkaar in contact worden gebracht. De gemeenten kan dat bevorderen via het nemen het initiatief daartoe.

Het makkelijk maken van deelname aan het maatschappelijk verkeer

Om iedereen de mogelijkheid te bieden prettig in de dorpen te wonen en te leven, dient er ook oog te zijn voor maatregelen die deelname van kwetsbare groepen aan het maatschappelijk verkeer op dorpsniveau vergemakkelijken. Het gaat hierbij ondermeer om het wegnemen van obstakels in openbare ruimten, bij het gebruik van het openbaar vervoer en bij het gebruik van sportvoorzieningen. Samen met de bijzondere doelgroepen wordt in kaart gebracht waar zich obstakels voordoen en hoe die weggenomen kunnen worden.

Mensen kiezen voor een beroep in de zorg

In de toekomst zullen er veel mensen nodig zijn in de zorg en aanverwante beroepen. Er dient op die behoefte te worden ingespeeld. Uitkeringsgerechtigden kunnen bijvoorbeeld worden gestimuleerd te kiezen voor een beroep in de zorg. Instrumenten daarvoor zijn het aanbieden van een opleiding en het laten doen van vrijwilligerswerk in de zorg.

Stimuleren dat men oog krijgt voor de ander

Zoals bij thema 1 aangegeven, is het belangrijk dat mensen elkaar kunnen leren kennen. Voordat mensen elkaar gaan helpen, zullen zij oog moeten hebben voor de behoeften van anderen. Juist gezonde, vitale mensen dienen te worden gestimuleerd betrokken te raken bij hun minder vitale medeburgers. Er kan meer bewust worden ingespeeld op het erbij betrekken van mensen die niet tot de bijzondere doelgroepen behoren, bijvoorbeeld bij het organiseren van welzijnsactiviteiten.

Thema 5: Preventie, zorg en opvang

Relatie tussen dit thema en de Wmo

Het thema “Preventie, zorg en opvang” omvat in ieder geval het prestatieveld 7³¹, prestatieveld 8³², en prestatieveld 9³³.

De drie genoemde prestatievelden lijken vooral betrekking te hebben op zorg en opvang. Door het thema “Preventie, zorg en opvang” willen wij meer nadruk leggen op preventie. Hiervoor is gekozen omdat via preventie hulpvragen uitgesteld en voorkomen kunnen worden. Bovendien kan preventie bewerkstelligen dat er in een eerder stadium lichtere vormen van ondersteuning kunnen worden ingezet in plaats van later zwaardere vormen.

“Preventie, zorg en opvang” gaat ook over keuzes en prioriteiten op gebied van lokaal gezondheidsbeleid. Hiervoor is gekozen vanwege de verwantschap tussen lokale volksgezondheid en de Wmo. Het lokale gezondheidsbeleid is namelijk ook hoofdzakelijk gericht op preventie en daarmee uiteindelijk op het voorkomen van hulpvragen. Vooral op het gebied van verslavingsbeleid (prestatieveld 9) is de relatie duidelijk zichtbaar. Wij hebben er daarom voor gekozen de Nota lokaal gezondheidsbeleid in dit Wmo beleidsplan te integreren.

Het voorkomen staat bij het thema “Preventie, zorg en opvang” dus centraal. Maar omdat niet altijd alles kan worden voorkomen, dienen ook zorg en opvang goed te zijn georganiseerd.

Er bestaat een duidelijk verband tussen de Wmo en het professionele veld van zorg en opvang. De vermaatschappelijking is begonnen in de zorgsector en krijgt nu, via de Wmo, steeds meer impact op diverse werkerreinen van de gemeente. Ook in de ouderenzorg vindt steeds meer ‘vermaatschappelijking’ plaats omdat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig, liefst thuis, willen blijven wonen.

Bestemming

In 2012 zijn wij tevreden als:

- Preventie een grotere plaats inneemt
- Meer mensen gezonder leven
- Door goede preventie en tijdig signaleren de maatschappelijke opvang in eigen omgeving geboden kan worden
- Er adequaat is ingespeeld op de vermaatschappelijking van zorg
- Het brede veld van partners in dit domein elkaar weten te vinden en in samenwerking inspeelt op actuele ontwikkelingen zoals de vermaatschappelijking en de vergrijzing.

³¹ Prestatieveld 7: het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang, en het voeren van beleid ter bestrijding van geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer is gepleegd.

³² Prestatieveld 8: het bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg, met uitzondering van het bieden van psychosociale hulp bij rampen.

³³ Prestatieveld 9: het bevorderen van verslavingsbeleid.

Vertrekpunt

Maatschappelijke opvang

Maatschappelijke opvang biedt tijdelijk onderdak, begeleiding, informatie en advies aan personen die, door een of meerdere problemen, al dan niet gedwongen de thuissituatie hebben verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving.

Maatschappelijke opvang is bedoeld voor huisvestingproblemen in combinatie met andere ingrijpende problematiek zoals verslaving, schulden, werkloosheid, mishandeling, geweld, gebroken relaties, slechte gezondheid en een psychiatrisch verleden. In Fryslân zijn er een beperkt aantal gesubsidieerde instellingen voor maatschappelijke opvang, hiervan bevinden zich drie in Leeuwarden en één in Burgum.

Thuisgeweld en vrouwenopvang

Vrouwenopvang biedt tijdelijk onderdak, begeleiding, informatie en advies aan vrouwen die, al dan niet gedwongen, de thuissituatie hebben verlaten in verband met problemen van relationele aard of geweld en het beleid ter bestrijding van huiselijk geweld.

Voor Fryslân is in november 2005 het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) geopend. Vrouwenopvang Fryslân heeft dit punt opgezet in opdracht van centrumgemeente Leeuwarden, en in overleg met de overige 30 Friese gemeenten. Het ASHG is een frontoffice voor problemen en vragen op het terrein van huiselijk geweld. Problemen worden hiervandaan doorgeleid naar bijvoorbeeld het maatschappelijk werk of een sociale team.

Sinds de start van het ASHG is het professionele veld rondom huiselijk geweld beter georganiseerd dan voorheen.

Verslaving

In afgelopen jaren waren gemiddeld 25 inwoners uit Dantumadeel in behandeling bij Verslavingszorg Noord Nederland³⁴. Het merendeel was onder behandeling vanwege alcoholverslaving.

Gezondheid

Landelijk is de preventienota 2006 "Kiezen voor gezond leven" opgesteld. Gedachte is dat kiezen voor gezond leven loont. Mensen blijven langer leven in betere gezondheid, wat tot leidt tot minder maatschappelijke kosten en minder druk op het gezondheidszorgsysteem.

Er zijn 5 landelijke speerpunten voor preventie benoemd. Dit zijn:

- roken,
- overgewicht,
- overmatig alcoholgebruik,
- depressie,
- en diabetes.

Roken, alcohol en overgewicht zijn grote risicofactoren voor veel voorkomende ziektes als suikerziekte, hart- en vaatziekten en aandoeningen aan het bewegingsapparaat. Depressie en diabetes zijn veel voorkomende ziektes die goed kunnen worden

³⁴ Kengetallen gemeenten Friesland, Verslavingszorg Noord Nederland, 2006

ondervangen zijn als zij vroegtijdig worden gesignaleerd en de samenwerking van de betrokken instellingen goed op orde is.

Door GGD Fryslân is, inhakend op de preventienota Kiezen voor gezond leven, het “Masterplan Gezond Leven” opgesteld. Dit Masterplan benoemt de volgende speerpunten voor lokaal gezondheidsbeleid:

- opvoeding en weerbaarheid jeugd,
- roken,
- schadelijk alcoholgebruik,
- bewegen en voeding (overgewicht), en
- veilig vrijen (seksuele gezondheid)

In de notitie Masterplan Gezond Leven is, in hoofdstuk 4, beschreven waarom bovengenoemde speerpunten voor Fryslân zijn benoemd³⁵.

Cijfers van de GGD Fryslân³⁶ geven aan dat omstandigheden in Dantumadeel vergelijkbaar is met die van de rest van Fryslân. Alleen het alcoholgebruik bij de leeftijd 13 tot 18 jaar is licht hoger dan het Friese gemiddelde.

Tussenstations

Wat moet er gebeuren om in 2012 te spreken van verbetering?

Vermaatschappelijking van de zorg mogelijk maken

Vermaatschappelijking van de zorg is erop gericht ouderen en mensen met een verstandelijke of geestelijke handicap buiten een instelling te laten leven. Het wil bijzondere doelgroepen de mogelijkheid bieden zelfstandig te wonen en zoveel mogelijk mee te doen aan de samenleving.

Dit proces vraagt aanpassing. Om het wonen in dorpen voor iedereen mogelijk te maken, dient er een goed aanbod van woningen, zorg en welzijn te zijn. Onderzocht dient te worden waaraan behoefte bestaat in de dorpen. Waar nodig dient het aanbod van woningen, zorg- en de welzijnsvoorzieningen te worden aangepast zodat er meer samenhang ontstaat.

In verschillende dorpen dienen zorgarrangementen te worden ontwikkeld voor mensen met een speciale zorgvraag. Voor het laten ontstaan van dergelijke arrangementen is het nodig dat zorgaanbieders met elkaar in contact worden gebracht. De gemeenten kan dat bevorderen, bijvoorbeeld door partijen bij elkaar te brengen in een platform. De gemeente dient het ontstaan van zorgarrangementen te regisseren.

Vroeg signalering en samenwerken

Het zo vroeg mogelijk signaleren van problemen en het stimuleren van partijen om samen te werken bij het bieden van een oplossing staat ook nu al centraal in Dantumadeel. In de afgelopen jaren zijn er diverse zorgnetwerken opgezet met het doel dit te bewerkstelligen. Deze lijn wordt de komende jaren doorgezet. Waar nuttig worden nieuwe netwerken opgezet.

³⁵ Het Masterplan Gezond Leven is te downloaden via www.ggd Fryslan.nl (E-loket)

³⁶ Gezondheidsonderzoek Jeugd 2004 en Gezondheidsenquête 2005/2006

Kiezen voor gezond leven

Door GGD Fryslân zijn de 5 speerpunten voor preventie uitgewerkt in een Masterplan Gezond Leven. Dit masterplan benoemt vijf speerpunten voor het voeren van lokaal gezondheidsbeleid, te weten opvoeden en weerbaarheid jeugd, roken, schadelijk alcoholgebruik, overgewicht, en seksuele gezondheid.

Omdat de situatie in Dantumadeel niet wezenlijk anders is dan die in de rest van Fryslân, zijn genoemde speerpunten ook de zaken waar Dantumadeel de komende jaren haar lokale gezondheidsbeleid op zal gaan richten. Het één en ander dient in concrete plannen nader te worden uitgewerkt.

Thema 6: Anders te werk

Relatie tussen dit thema en de Wmo

In hoofdstuk 2 “Visie” werd geconstateerd dat er een klimaatsverandering nodig is om de samenleving te veranderen naar de geest van de Wmo. De Wmo vraagt om een klimaat van herkenning, erkenning, respect en vertrouwen. Een klimaat dat binding en samenhang bevordert. Een klimaat dat bij iedereen het verantwoordelijkheidsgevoel stimuleert en ruimte geeft die verantwoordelijkheid te nemen.

De Wmo vraagt in feite om een cultuuromslag. De kern van deze cultuurverandering is dat burgers (waar mogelijk) meer zichzelf en elkaar gaan helpen en minder op de overheid leunen. Alleen dan is het vangnet van voorzieningen betaalbaar en beschikbaar te houden voor mensen die het echt nodig hebben.

Vraag is hoe de cultuuromslag tot stand kan worden gebracht. Duidelijk is dat ‘de gemeente’ of ‘de overheid’ het goede voorbeeld moet geven, maar een cultuuromslag niet alleen tot stand kan brengen. Ook instellingen, belangenorganisaties, en bedrijven zullen hieraan mee moeten werken. Iedereen dient daarom van de noodzaak van de cultuuromslag doordrongen te zijn.

Als gemeente dienen wij ons te beseffen, dat wij met de komst van de Wmo niet alleen nieuwe taken hebben gekregen (huishoudelijke hulp, loketfunctie), maar dat wij ten behoeve van de cultuuromslag ook zelf dingen anders moeten gaan doen. De Wmo vraagt een afstemming van beleid op het gebied van zorg, welzijn en wonen. Maar ook om een manier van handelen waaruit blijkt dat zaken daadwerkelijk op elkaar zijn afgestemd. Verder vraagt de Wmo meer open te staan voor initiatieven en geluiden uit de samenleving. Samen leven geldt in die zin niet alleen voor burgers, maar ook voor onze gemeente.

De Wmo vraagt de andere manier van handelen niet alleen van de gemeente, maar ook van instellingen, organisaties en burgers. In feite is het organiseren van verandering een maatschappelijk vraagstuk op zich. Gemeente, instellingen en organisaties dienen zich te heroriënteren op hun rol in de samenleving. Burgers dienen doordrongen te raken van de verantwoordelijkheid die zij hebben voor zichzelf en hun omgeving. Voorwaarden om de cultuuromslag te maken zijn: draagvlak, vertrouwen, experimenteerruimte, belangen kunnen verbinden, betrokkenheid organiseren, mensen waarderen etc.

Bestemming

In 2012 zijn wij tevreden als:

- De boodschap van eigen kracht en medeverantwoordelijkheid is overgekomen en tot een verandering in handelen leidt
- De betrokkenheid bij de ontwikkeling van Wmo-beleid bij iedereen groot is en er sprake is van gedeelde belangen
- De samenwerking tussen de verschillende organisaties in het kader van de Wmo goed van de grond is gekomen
- Er nieuwe vormen van samenwerking zijn ontstaan waar burgers profijt van hebben

- Partijen in het veld spreken van een heldere regie

Vertrekpunt

Huidige cultuur

Zoals in paragraaf 1.1. “Aanleiding van de Wmo” al is opgemerkt, is de verzorgingsstaat in onbalans geraakt. Er is sprake van een te ver doorgevoerd gelijkheidsdenken, waardoor voorzieningen niet meer alleen bij kwetsbare groepen terecht komen.

Bij burgers is in de loop van de jaren een te hoog verwachtingspatroon ontstaan over wat de overheid kan bieden. Dit heeft voor een deel de eigen kracht en het gevoel van medeverantwoordelijkheid bij burgers weggehaald, waardoor er bij problemen dikwijls te gemakkelijk in de richting van de overheid wordt gewezen. Dit is het vertrekpunt dat om een cultuuromslag vraagt.

De burger onvoldoende in zicht

De huidige praktijk leunt momenteel in belangrijke mate op instellingen en uitvoeringsorganisaties. Beleidsdoelen worden nagestreefd door met deze organisaties (subsidie)afspraken te maken, terwijl de beleidsinformatie dikwijls van dezelfde organisaties wordt verkregen. In veel gevallen werkt dat goed. Het risico van deze werkwijze is echter dat onvoldoende zicht ontstaat op de behoeften van alle burgers van Dantumadeel. Ook organisaties en instellingen hebben immers hun vaste achterban/doelgroep. Een deel van de burgers blijft daardoor buiten beeld.

Samenwerken

Het aanpakken van problemen vraagt in de huidige samenleving vaak om samenwerking. Samenwerking tussen instellingen en overheid, maar ook tussen burgers en overheid en tussen instellingen onderling. Het samenwerken lukt niet altijd zoals gewild. De oorzaken daarvan kunnen verschillende zijn; tegengestelde belangen, tijd- of geldgebrek, gebrek aan leiderschap en regie.

Bij een gebrek aan samenwerking wordt de burger uiteindelijk tekort gedaan. Landelijk zijn diverse (schrijnende) voorbeelden bekend waarbij burgers tussen wal en schip vielen doordat betrokken instellingen langs elkaar heen werkten.

Regie

De regierol is een rol die vrij gemakkelijk wordt toegedicht, zo ook aan gemeenten in het kader van de Wmo. In de praktijk wordt echter vaak op verschillende manieren inhoud gegeven aan deze rol. Dat leidt tot onduidelijkheid. Het verwachtingspatroon over deze rol van de regisseur is dikwijls heel divers, met het gevolg dat een regisseur niet aan al die verwachtingen voldoet en betrokken teleurgesteld worden.

Samen beleid ontwikkelen

Burgers en organisaties in Dantumadeel worden momenteel al op diverse manieren betrokken bij het ontwikkelen van beleid. Voorbeelden daarvan zijn de projecten ‘Ouderenproof’ en ‘Dorpsplein’. Ook de rondetafelgesprekken, die door de gemeenteraad worden georganiseerd, hebben tot doel burgers en organisaties bij de beleidsvorming te betrekken.

In 2006 is, samen met de gemeente Dongeradeel, een Wmo burgerplatform opgericht. Dit platform is een belangrijke gesprekspartner voor beide gemeenten als het gaat om het

ontwikkelen van beleid in het kader van de Wmo. Burgers van beide gemeenten hebben, ieder vanuit een eigen achtergrond, op persoonlijke titel zitting in dit platform. Het Wmo burgerplatform heeft onder meer meegewerkt aan de ontwikkeling van het Wmo-loket, de Verordening individuele voorzieningen, en dit beleidsplan 2008-2011.

Tussenstations

Wat moet er gebeuren om in 2012 te spreken van verbetering?

Verleiden tot de dingen anders te doen

Wanneer wij de burger willen verleiden om het anders te doen, dan zullen gemeente, instellingen en organisaties zelf ook dingen anders moeten doen. Als gemeente zullen wij zelf het goede voorbeeld moeten geven.

Diverse instellingen en organisaties hebben al aangegeven mee te willen doen aan het anders te werk gaan. Met dergelijke instellingen en organisaties dient bewust overleg en samenwerking te worden gezocht. Kernwoorden daarbij dienen te zijn: openheid, zoeken naar gezamenlijke belangen, kleinschaligheid (dorpsgericht) en ruimte voor experimenten.

De gemeentelijke regierol bewust en duidelijk invullen

Van gemeenten wordt in het kader van de Wmo een coördinerende/regisserende rol verwacht. Deze rol kan, afhankelijk van het doel dat de gemeente wil bereiken, variëren. Dantumadeel zal flexibel met haar rol omgaan. Dit wil zeggen dat bij het ene project er strak en intensief zal worden geregisseerd, terwijl bij een andere project meer aan instellingen of burgers wordt overgelaten. Hoe er wordt ingezet dient steeds per project te worden bekeken. Wel is het van belang duidelijk te zijn naar burgers en organisaties die bij een project zijn betrokken over de rol die door de gemeente wordt ingenomen en de eventuele randvoorwaarden.

Intensief communiceren

Een cultuurverandering vergt dat nieuwe denkbeelden, visie en beleid breed uitgedragen worden. Communicatie is daarbij een belangrijk middel. Dit zal voor verschillende doelgroepen in maatwerk vormgegeven moeten worden. Communiceren is echter niet alleen vertellen, maar ook luisteren naar burgers en organisaties. In gesprek zijn met de samenleving is een prestatie op zich.

Het Wmo-loket als spil in "hoe anders te werk"

Het Wmo-loket is niet alleen een manier om de vraag van de burger van een goed en afgestemd antwoord te voorzien. Het loket dient ook zicht te geven op zaken die er spelen in de samenleving. Via het Wmo-loket dient in de gaten te worden gehouden of de bestaande sociale infrastructuur in staat is de vaak veranderende vraag van een adequaat antwoord te voorzien. Zo bezien vormt het loket de spil in de Wmo.

De verwachtingen van het loket zijn hoog. Het is echter niet mogelijk in één keer een loket neer te zetten dat aan die verwachtingen voldoet. Via het Visiedocument Wmo-loket Dantumadeel en Dongeradeel is daarom gekozen voor een groeimodel. Bedoeling is dat het begin 2007 opgerichte Wmo-loket zich gedurende twee jaar door ontwikkelt tot een volwaardig loket.

Maatwerk, de burger centraal

De omslag van aanbodgericht naar meer vraaggericht werken is al ingezet. Met name bij het verlenen van individuele voorzieningen is het probleem van een individu meer centraal komen te staan. Deze lijn dient te worden voortgezet.

Bij het leveren van maatwerk gaat het niet alleen om vragen en problemen van individuele burgers. Ook eigen initiatieven van burgers dienen bij voorkeur enthousiast te worden ontvangen en waar mogelijk te worden ondersteund.

Om goed maatwerk te kunnen leveren dient er ook oog te zijn voor 'ongeorganiseerde' burgers. Deze groep mensen is niet betrokken bij het verenigingslevens en maakt geen gebruik van diensten en voorzieningen. Er dient te worden gezocht naar manieren om ook die mensen te bereiken en hen te betrekken bij de samenleving.

Zicht op wat er speelt in de samenleving

Om invulling te kunnen geven aan de rol van regisseur, dient de gemeente te weten wat er speelt in de samenleving. Het Wmo- loket is, zoals aangegeven, een belangrijk middel om dergelijke informatie te verzamelen. Ook het Wmo burgerplatform kan daarvoor als klankbord dienen.

In de komende jaren zal Dantumadeel zich echter nog meer moeten gaan toeleggen op het verhelderen van de behoefte van de burger en het volgen van de trends in de samenleving.

Terugdringen van bureaucratie

Een goede manier om als gemeente het juiste voorbeeld te geven, is het terugdringen van bureaucratie. Goed bedoelde regels en voorschriften hebben in de praktijk dikwijls onbedoeld negatieve neveneffecten voor burgers in hun rol als vrijwilliger of mantelzorger. Dergelijke regels zijn voor veel mensen een doorn in het oog. In de komende jaren dient samen met burgers te worden onderzocht op welke gebieden zich dergelijke situaties voordoen en hoe dat voorkomen kan worden.

Het bestaan van bureaucratie uit zich dikwijls ook in begroting en budgetten. Het bestaan van verschillende 'potjes' kan het ondernemen van actie bemoeilijken. Dit geldt met name als er geen mogelijkheid of bereidheid is budgetten uit te wisselen of samen te voegen. Ook op dit terrein kunnen wij als gemeente het goede voorbeeld geven. Door de rijksoverheid is er bewust voor gekozen de Wmo budgetten niet te oormerken. Dit biedt gemeenten de mogelijkheid de middelen op creatieve wijze in te zetten. Van die mogelijkheid dient gebruik te worden gemaakt.

Het beleidsproces

In de wettekst van de Wmo zijn een aantal voorwaarden opgenomen voor het beleidsproces. Het gaat hierbij om zaken als burgerparticipatie, het betrekken van organisaties en instellingen bij de voorbereiding van beleid, het vierjaarlijks opstellen van een beleidsplan, monitoring en jaarlijks verantwoording van prestaties en het doen van een klanttevredenheidsonderzoek.

Dit beleidsplan geeft een aanzet voor het beleid voor de periode van 2008 – 2011. De bedoeling is dat dit beleid op verschillende gebieden via beleidsnotities verder worden uitgewerkt en geconcretiseerd. Ook zullen verschillende onderdelen hun plek moeten

vinden in de diverse raadsprogramma's. Bijlage 1 bij dit beleidsplan bevat een lijst waarin dat overzichtelijk wordt gemaakt.

Het beleid dat Dantumadeel in het kader van de Wmo voert mag echter geen statisch geheel gaan worden. Overleg met burgers en organisaties, ontwikkelingen in de samenleving en onderzoek kunnen een ander licht op zaken doen schijnen. Er dient daarom, samen met het burgerplatform en andere betrokken partijen, jaarlijks te worden nagegaan of het plan aanpassing behoeft.

Hoofdstuk 4. Organisatie, mensen en middelen

In de vorige hoofdstukken zijn uitgangspunten voor het Wmo-beleid geformuleerd. In dit hoofdstuk worden een aantal meer praktische zaken besproken.

Organisatie

Dit beleidsplan vormt op veel gebieden een aanzet voor het nemen van actie. Dikwijls zullen plannen nog verder moeten uitgewerkt voordat daadwerkelijk actie kan worden ondernomen. Soms dient er nog onderzoek te worden verricht of met betrokken partijen te worden overlegd.

Om te voorkomen dat dit beleidsplan 'onder in een la verdwijnt' zal actie moeten worden georganiseerd. Er dienen waar nodig werkgroepen te worden geformeerd, overlegstructuren met externe partijen worden ingesteld, vervolgotities te worden geschreven en projecten te worden opgezet.

Het beleidsveld van de Wmo is voornamelijk gelegen binnen de programma's: "Dantumadeel voor elkaar", "Een leven lang leren", "Zorgzaam Dantumadeel", "Veiligheid voorop" en "Prettig wonen". De trojka's van deze programma's zijn belast met het instellen van vervolgstappen en het ondernemen van actie. Bijlage 1 van dit beleidsplan bevat een lijst waarin dat overzichtelijk is gemaakt.

Personeel

Het realiseren van de doelstellingen uit dit beleidsplan vraagt de nodige inzet van personeel. Toch voorziet dit beleidplan niet direct in uitbreiding van personeel. Wij gaan er op dit moment van uit dat de beleidsdoelen met de huidige personeelsomvang kan worden verwezenlijkt.

Financiën

De middelen die voor de uitvoering van de Wmo beschikbaar zijn, zijn de middelen van de voormalige Welzijnswet, de voormalige Wet voorzieningen gehandicapten, de budgetten voor het verlenen van huishoudelijke hulp, en de middelen die door gemeenten worden verkregen voor enkele (voormalige) AWBZ- regelingen.

Door de rijksoverheid is er bewust voor gekozen de Wmo budgetten niet te oormerken. Dit biedt gemeenten een zekere beleidsvrijheid en de mogelijkheid de middelen op creatieve wijze in te zetten.

De middelen die de gemeente Dantumadeel vanaf 2008 voor uitvoering van de Wmo ontvangt zijn behoorlijk lager dan het budget van 2007. Dit is het gevolg van het veranderen van de manier waarop het landelijk budget wordt verdeeld. Dat budget is in 2007 op basis van historie over gemeenten verdeeld. In 2008 wordt dat gedaan via een objectief verdeelmodel.

Er dient te worden afgewacht of het budget voor de komende jaren toereikend is om het huidige voorzieningenniveau te handhaven. Het één en ander zal mede afhankelijk zijn van de snelheid waarmee de cultuuromslag gestalte krijgt.

Voor wat betreft de individuele voorzieningen zullen de volgende uitgangspunten de Wmo betaalbaar moeten houden:

- Eigen kracht als startpunt. Dit betekent het vragen van een eigen bijdrage waar mogelijk, maar ook zorgen dat individuele voorzieningen alleen terecht komen bij burgers die ze echt nodig hebben
- Medeverantwortelijkheid. Als mensen vragen om individuele voorzieningen dan wordt bekeken wat redelijkerwijs in de eigen omgeving opgevangen en opgelost kan worden. Als de spankracht van de eigen omgeving ophoudt, dan komen de individuele voorzieningen in beeld.
- De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten. Dit betekent het vragen van een inkomensafhankelijke bijdrage waar mogelijk.
- Het ontwikkelen van algemene voorzieningen die meedoen bevordert en de behoefte aan / vraag naar individuele voorzieningen beheersbaar houdt
- Inkopen van voorzieningen: gebruik maken van de marktwerking maar oog houden voor de kwaliteit.
- De goedkoopst adequate voorzieningen³⁷ verstrekken.
- Geen algemeen gebruikelijke voorzieningen³⁸ verstrekken.
- Stimuleren van hergebruik van voorzieningen.

Communicatie

Om het gedachtegoed van de Wmo uit te dragen, is goede communicatie van wezenlijk belang. Dat geldt voor zowel de communicatie over de Wmo intern (binnen de eigen organisatie) als extern (naar burgers, instellingen en organisaties).

De communicatie intern dient er op gericht te zijn medewerkers te informeren, maar ook te motiveren en te activeren. Medewerkers die direct betrokken zijn bij de zes thema's uit dit beleidsplan dienen enthousiast te worden gemaakt over het gedachtegoed. Dit kan door de inhoud van het beleidsplan met hen te bespreken, en hen te betrekken bij de vervolgacties op het beleidsplan.

De communicatie extern dient gericht te zijn op het informeren, motiveren en activeren van burgers, instellingen en organisaties. Voor een deel verloopt deze communicatie via het Wmo- loket. In het reeds ontwikkelde communicatieplan voor dat loket wordt aangegeven hoe de naamsbekendheid van het loket dient te worden vergroot. Het betreffende communicatieplan heeft een houdbaarheidsduur van ongeveer een jaar. Na dat jaar dient er een vervolg op het communicatieplan te worden vastgesteld.

Om de communicatie extern verder op gang te brengen, dient er door Dantumadeel bewust contact te worden gezocht met instellingen en organisaties die actief zijn in de gemeente. In overleg met hen dient te worden bekeken hoe het gedachtegoed gestalte kan krijgen. Er dient te worden nagegaan of de instellingen en organisaties zelf ideeën

³⁷ Als via indicatiestelling bepaald is dat iemand aanspraak kan maken op een ondersteunende voorziening, wordt de goedkoopste adequate oplossing verstrekt. Wil iemand een duurdere voorziening dan zijn de meerkosten voor eigen rekening.

³⁸ Algemeen gebruikelijke voorzieningen zijn voorzieningen die niet speciaal voor mensen met een handicap zijn ontwikkeld en gewoon in de handel verkrijgbaar zijn. Voorbeelden zijn douchebeugels en een verhoogde toiletpot

hebben en of er plannen zijn die gezamenlijk kunnen worden opgepakt. Door deze actieve benadering raken instellingen en organisaties direct betrokken bij het gemeentelijke Wmo-beleid en kan draagvlak daarvoor worden gecreëerd.

Monitoring

Om te weten wat er speelt, is monitoring onontbeerlijk. Naast het in beeld brengen van resultaten, is het van belang kennis te hebben van de ontwikkeling van de vraag. Het gaat hierbij om cijfers over de vraag naar hulp in het huishouden, het aantal indicatiestellingen, het aantal vragen aan het loket, de vraag naar ondersteuning van mantelzorgers etc.

Op dit moment worden er al diverse gegevens geregistreerd, door zowel de eigen gemeentelijke organisatie als door externe organisaties zoals leveranciers en de Stichting Welzijn Dantumadeel. Er zal in kaart moeten worden gebracht aan welke informatie behoefte is, welke informatie beschikbaar is en waar het één en ander aanvulling heeft.

Hoofdstuk 5: Het geheel samengevat en overziend

Kern van de visie

In de Wmo draait het om het zo gewoon mogelijk meedoen aan de samenleving door iedereen.

De visie van Dantumadeel gaat uit van de eigen kracht en medeverantwoordelijkheid van burgers en de samenleving. De gemeente draagt zorg voor een vangnet.

Verder neemt de gemeente de regierol op zich. Uiteindelijk doel is een klimaatsverandering te bewerkstelligen. Het streven is een samenleving die sterk is op eigen wijze en wijs (trots) is op de eigen sterkte.

Met eigen kracht wordt bedoeld wat iemand zelf kan doen maar ook wat iemand zelf kan betalen. Bij medeverantwoordelijkheid gaat het om het nemen van verantwoordelijkheid voor mensen uit de directe omgeving.

Inhoudelijk is het speelveld breed, zelfs breder dan de negen prestatievelden die in de Wmo worden omschreven. De geest van de Wmo daagt uit tot combineren binnen dat brede speelveld, nieuwe coalities smeden en naar creatieve mogelijkheden zoeken.

In termen van de mobiel....

In termen van de Wmo-mobiel worden met dit beleidplan en de (latere) uitwerking daarvan veel knoppen aangeroerd om tot uitgebalanceerd beleid te komen. Dat is nodig want het financieel speelveld is krap en de ondersteuningsvraag zal toenemen als gevolg van de vergrijzing en de vermaatschappelijking. De kunst is nu om hier andere antwoorden op te geven dan het op de huidige voet doorgaan met het verstrekken van ondersteunende voorzieningen. De nadruk gaat liggen op de eigen verantwoordelijkheid van de samenleving, op preventief beleid, op een klimaatsverandering.

Uitgebalanceerd?

Het is heel lastig om op dit moment exact te kwantificeren of de doelstellingen uit dit beleidsplan met elkaar een uitgebalanceerd geheel vormen. Er wordt gewerkt aan de samenleving en dat is een complexe materie. Bovendien moeten veel doelstellingen nog nader worden uitgewerkt en ingevuld.

De toekomst zal leren of er sprake is van balans of dat aan meer knoppen moet worden gedraaid om de balans te herstellen. Het is van belang om goed in gaten te houden of de toekomst dit in voldoende mate leert. Resultaten en ontwikkelingen dienen daartoe goed in beeld te worden gehouden.

Bijlage 1: Overzicht tussenstations en voorlopige actiepunten

Het beleidsveld van de Wmo is voornamelijk gelegen binnen de programma's:

- 1 "Dantumadeel voor elkaar",
- 2 "Een leven lang leren",
- 3 "Zorgzaam Dantumadeel",
- 4 "Veiligheid voorop",
- 9 "Prettig wonen" en
- 12 "Bedrijfsvoering".

De trojka's van deze programma's zijn belast met het instellen van vervolgstappen en het ondernemen van actie.

Deze bijlage bevat een overzicht van de tussenstations. Bij ieder tussenstation wordt per voorlopig actiepunt aangegeven van welke trojka het nemen van een vervolgstap wordt verwacht.

Thema	Tussenstations 2008-2011	Voorlopige actiepunten	Programma
Samen leven in dorp en buurt	- Betrokkenheid bij elkaar in het dorp verhogen	- Activiteiten voor iedereen - Stimuleren van betrokkenheid bijzondere doelgroepen	- 1 - 1
	- Versterkte sociale infrastructuur	- Regisseren - Meer partijen bij plannen betrekken	- 1 - 1
	- Koesteren van het verenigingsleven	- Waarderingsbeleid - Soepele overheid	- 1 - 1
	- Maatschappelijke stages en werkervaringsplaatsen op dorpsniveau	- Stages voor leerlingen voortgezet onderwijs (<i>bij voorkeur in Nofa</i>) - Werkervaringsplaatsen voor uitkeringsgerechtigden	- 2 - 3
	- Bewegen tot sport	- Ruimte en evt ondersteuning bieden aan initiatieven	- 1
	- Kleinschalige dorpsprojecten op maat	- Stimuleren kleinschalige dorpsprojecten die inspelen op een behoefte	- 1
	- Meer inzet burgers voor een schone, leefbare en veilige buurt	- Stimuleren burgerinitiatieven	- 9
	- Verwelkomende omgeving	- Onderzoek naar behoefte aangepaste woningen en omgeving	- 9

Opgroeien en opvoeden	- Een goed functionerend aanbod van vrijetijdsvoorzieningen	- Jongeren erbij betrekken	- 1
	- Vroege signalering van problemen	- Voortzetten huidig beleid en perfectioneren opgebouwde netwerk	- 2
		- Ontwikkelen Centrum Jeugd en gezin <i>(bij voorkeur in Nofa)</i>	- 3
	- Maatwerk hulp voor multiprobleemgezinnen	- Samenwerken en coördinatie	- 4
	- Weten waar je moet zijn met vragen	- Ontwikkelen Centrum Jeugd en gezin <i>(bij voorkeur in Nofa)</i>	- 3
	- Maatschappelijke stages	- Stages voor leerlingen voortgezet onderwijs (bij voorkeur in Nofa)	- 2
	- Vrije tijd: ontdekken wat je leuk vindt en waar je goed in bent	- Project Buurt, Onderwijs en Sport	- 1

Mantelzorg en vrijwilligers	- Waardering voor mantelzorg en vrijwilligerswerk	- Plannen waardering vrijwilligerswerk algemeen	- 1
		- Plannen waardering mantelzorg en vrijwillige thuiszorg	- 3
	- Ondersteuning van vrijwilligers en organisaties	- Onderzoek naar mogelijke verbetering (<i>bij voorkeur in Nofa</i>)	- 1
		- Ontwikkelen handboek	- 1
	- Het stimuleren van vrijwilligerswerk	- Plannen voor stimulering vrijwilligerswerk algemeen	- 1
		- Plannen voor stimulering vrijwilligerswerk in de zorg	- 3
	- Ontwikkelen van aanbod voor ondersteuning mantelzorgers	- Project ontwikkeling goed ondersteuningsaanbod (<i>bij voorkeur in Nofa</i>)	- 3
	- Het bereiken van de mantelzorger	- Verder ontwikkelen Wmo- loket tot "loket voor mantelzorger"	- 3
		- Aandacht voor mantelzorger bij indicatiestelling	- 3
	- Informele zorgnetwerken	- Laten ontstaan van informele zorgnetwerken	- 1
		- Ondersteuning vrijwilligers algemeen	- 1
		- Ondersteuning mantelzorg en vrijwilligers in de zorg	- 3

Meedoen gemakkelijker maken	- Het WMO-loket, spil van de Wmo	- Verder ontwikkelen loket conform het Visiedocument	- 3
	- Samenwerkend signaleringsnetwerk.	- Ontwikkeling van netwerk	- 3
	- Een goed aanbod van algemene voorzieningen	- Ontwikkeling van aanbod	- 3
	- Een vangnet op maat voor individuele situaties	- Eenvoudige, snelle en doeltreffende verlening van individuele voorzieningen	- 3
	- Wonen in de dorpen mogelijk maken	- Onderzoek naar behoefte zorg/welzijn/woningen/omgeving	- 9
		- Stimuleren ontstaan zorgarrangementen	- 3
	- Het makkelijk maken van deelname aan het maatschappelijk verkeer	- In kaart brengen van obstakels en mogelijke maatregelen	- 3
	- Mensen kiezen voor een beroep in de zorg	- Stimuleren uitkeringsgerechtigden	- 3
- Stimuleren dat men oog krijgt voor de ander	- Vitale mensen betrekken bij welzijnsactiviteiten	- 1	

Preventie, zorg en opvang	- Vermaatschappelijking van de zorg mogelijk maken	- Het ontstaan van zorgarrangementen regisseren	- 9
	- Vroeg signalering en samenwerken	- Via bestaande zorgnetwerken	- 3
	- Kiezen voor gezond leven	- Ontwikkelen concrete plannen preventief gezondheidsbeleid	- 3

Anders te werk	- Verleiden tot de dingen anders te doen	- Overleg en samenwerking zoeken met instellingen en organisaties	- 12
	- De gemeentelijke regierol bewust en duidelijk invullen	- Gewenste rol gemeente per project beoordelen	- 12
		- Duidelijke communicatie over rol met betrokkenen	- 12
	- Intensief communiceren	- Communicatieplan Wmo- loket	- 3
		- Intern; informeren, motiveren en activeren van medewerkers	- 3
		- Extern; informeren, motiveren en activeren van burgers, instellingen en organisaties	- 3
	- Het Wmo-loket als spil in “hoe anders te werk”	- Doorontwikkeling conform het Visiedocument WMO- loket	- 3
	- Maatwerk, de burger centraal	- Leveren maatwerk, afgestemd op vraag, wens en behoefte	- 3
		- Ontwikkelen van manieren om ‘ongeorganiseerden’ te bereiken	- 3
	- Zicht op wat er speelt in de samenleving	- Inzichtelijk maken van behoeften in trends	- 3
	- Terugdringen van bureaucratie	- Inzichtelijk maken knelpunten in voorschriften en regelgeving	- 12
		- Geen schotten tussen budgetten	- 12
	- Het beleidsproces	- Monitoren, verantwoorden en actualiseren beleidsplan	- 3
		- Klanttevredenheidsonderzoek	- 3

